

BREVIARIUM
POLITICORUM
SECUNDUM RUBRICAS
MAZARINICAS.

multis locis Auctius.

Cum Privilegio Saxon.

FRANCOFURTI.

Impensis JEREMIAE SCHREY, &
HERED. HENR. JOH. MEYERI.

An. 1696.

BREVIER VOOR POLITICI

door Jules Mazarin

Het origineel (in kerklatin) van deze tekst is eigendom van de Bayerische Staatsbibliothek

vertaling [Lophius](#)

INHOUD

GRONDSLAGEN	5
KEN JEZELF	5
KEN DE ANDEREN	7
DAGELIJKSE ONGANG	13
VERPLICHTINGEN SCHEPPEN	13
WEET WIE IEMANDS VRIEND IS	16
ACHTING EN EEN NAAM VERWERVEN	16
MEER TIJD OVERHOUDEN VOOR ZAKEN	19
SERIEUS GENOMEN WORDEN	20
LEZEN EN SCHRIJVEN	21
GEVEN EN BELONEN	21
VRAGEN	23
VERMAAN	24
NIET MISLEID WORDEN	25
GEZOND BLIJVEN	25
GEEN ONGENOEGEN OPWEKKEN	26
GEHEIMEN TE WETEN KOMEN	29
BEDOELINGEN BEGRIJPEN	29
GEEN AANSTOOT GEVEN	30
IEMAND AANSPOREN IETS TE DOEN	32
VOORZICHTIGHEID AANLEREN	32
VOORZICHTIG TE WERK GAAN	34
JE VAN EEN ONWELKOME GAST ONTDOEN	36
ONGANG MET ANDEREN	36
VERMAAK	38
HINDERLAGEN ONTLOPEN	39
GELD VERKRIJGEN EN BEHOUDEN	39
JEZELF EN ANDEREN PROMOVEREN	40
OP VERZOEKEN REAGEREN	41
IN EEN GEVOEL KOMEN	42
EEN BANKET AANRICHTEN	42
PROBLEMEN VOORKOMEN	42
EEN VERNIEUWING INVOEREN	43
NIETS VERLIEZEN BIJ AFSPRAKEN	43
EEN VERGISSING TOEDEKKEN	43
OPSTOKEN TEGEN BOOSDOENERS	44
JE VAN EEN VRIENDSCHAP LOSMAKEN	45
COMPLIMENTEN GEVEN	45

VOORKOMEN DAT IEMAND ZICH	
VOOR EEN OPDRACHT EXCUSEERT	46
JE WOEDE BEDWINGEN	46
VLUCHTEN	47
STRAFFEN EN CORRIGEREN	48
OPROER BEHEERSEN	49
COMPLIMENTEN AANHOREN EN GEVEN	50
GEMOEDSRUST BEWAREN	50
AANTIJGINGEN VAN JE AFSCHUDDEN	51
LEREN GEWIEKST TE ZIJN	51
VERDENKINGEN UIT DE WEG RUIMEN	52
SLECHTE KRACHTEN WEGWERKEN, ONTSLAAN	52
REIZEN	53
GEEN WAARDELOZE DINGEN WILLEN	54
KRITISEREN EN CORRIGEREN	54
GEVOELENS VEINZEN	55
LENINGEN GEVEN	55
DE WAARHEID ACHTERHALEN	56
BESCHULDIGEN	56
AANGEKLAAGD WORDEN	57
BUITENPOSTEN BEZOEKEN	57
SPECULATIEVE BOEKEN LEZEN	59
AXIOMA'S	60
SAMENVATTING	61

GRONDSLAGEN

Vroeger twee grondslagen voor de ware filosofie en nu ook: vroeger *Verdraag en verzaak*, nu *Veins en Ontveins*, ofwel *Ken jezelf, ken de anderen*, wat (als ik me niet vergis) ook door de eerdere wordt ondersteund. Deze laatste passen we dus als eerste toe op de uiteenlopende Menselijke handelingen, waaraan we, aangezien ze zonder orde optreden, geen systeem zullen opleggen.

KEN JEZELF

Hoe groot of hoe klein is je voorraad natuurlijke gaven, geluk, verstand, wetenschap, bekwaamheden en macht? En aan welke gemoedstoestanden en hartstochten maak je je het meest schuldig? Woede, angst, roekeloosheid? Lijd je misschien aan een verboden neiging?

Welke van je slechte gewoontes vallen op aan tafel, in de kerk, tijdens de conversatie, bij het spel en andere activiteiten, vooral die in gezelschap?

Controleer al je lichaamsdelen. Is je oogopslag niet te brutaal? Voet en hoofd in de juiste hoek, rimpels in voorhoofd, mondhoeken schoon? Je stap niet te langzaam of te snel?

Met wie ga je om, zijn het brave, geslaagde personen? Daar moet je voorzichtig mee omgaan. De mensen worden al gauw te vrij, vooral als de zaken goed gaan. Als het geluk ze goed gezind is, kunnen ze zich met iets van arrogantie en verachting boven anderen verheven voelen, want *nescia mens hominum fati sortisque futurae* - mensen weten niets van lot en toekomst. Zijn ze verstandig, driftig, wild, ongelukkig, je meerderen, je gelijken of je minderen? &c.

Op momenten dat je het meest op je gemak bent, matig dan je woorden en houd je tong in bedwang, blijf ter zake; zorg er vooral voor niet op te scheppen of jezelf te grote taken op te leggen. Want zoals Cicero zegt, *quoties aliquid aut dicimus aut loquimur, toties de nobis iudicatur* - bij alles wat we zeggen of uitspreken wordt over ons geoordeeld. Probeer ook niet te mooi te praten of woordspelingen te maken, serieuze mensen houden daar niet van. (Francisc. Patric. I. V, de Regno, tit. 2).
Val je wel eens uit je rol? Aan tafel, wanneer er gedronken wordt? Zolang de wijn in de beker zit, heb je er macht over, wanneer hij in je lichaam zit, ben jij onder invloed. Je wordt beschikt, je beschikt niet meer.

Wanneer je drinkt, gebruik je de wijn voor jouw plezier; wanneer je gedronken hebt, gebruikt de wijn jou voor het zijne. En bij het spel, of bij ongerief? Wanneer volgens Tacitus *molles sunt mortalium animi* - de geest van de stervelingen verslapt.

Wat voor gelegenheden bezoek je? Zijn ze niet bedenkelijk, ordinair, slecht aangeschreven? Hoor jij daar wel? Let op wat je doet, blijf op je hoede, daar dient lezing van dit boekje voor. Op welke plaats, op welk moment, op welke voet ga je om met een persoon van welke rang?

Bekijk je gebreken een voor een, zodat je beter weet waar je op moet letten. Het helpt om, telkens wanneer je uitglijdt, jezelf een tamelijk harde straf op te leggen.

Als iemand je kwetst, laat dan in woord noch gebaar een spoor van boosheid blijken zolang de omstandigheden zo zijn dat je je goede bedoelingen niet aan kunt tonen en je geen genoegdoening kunt krijgen. Toon je zo weinig mogelijk gekwetst en wacht betere tijden af. Vervolgens zie je stukje bij beetje af van dat cliché: *est vindicta bonum, vita iucundius ipsa* - wraak is goed, plezieriger dan het leven zelf. Ga niet vanwege een oude wond bedenken hoe je een nieuwe kunt oplopen. Want als jij je best doet een geducht persoon te worden, kan het ook zo uitwerken dat niemand meer met je te maken wil hebben. Bedenk hierbij: *irae regimen etiam de ceteris moribus ferre iudicium* - woedebeheersing bepaalt ook het oordeel over je overige manieren. Wanneer je woede en wraakzucht verdedigt, doe je als iemand die voor lichaamskwalen brandnetels en giftige wilde planten aanprijst: hoe gevaarlijker de gemoedsaandoeningen, hoe zwaarder de remedie. Wanneer je iemand die zijn eigen huis in brand steekt een dwaas of een gek noemt, wat dan te denken van iemand die zijn driften als het ware een vuurinjectie toedient? D. Augustinus zei dat zoals het vat verzuurt en wordt bedorven door de azijn die erin bewaard wordt, de kwaadsappige persoon door zijn woede wordt mismaakt. (Joh. Spinaeus De Tranquill. I. 3, p. 133). Het getuigt van grote kracht als je bewondering kunt tonen voor iemand door wie je gekwetst bent; en zo is het ook een overwinning als je iemand spaart die je kunt treffen. (Isidorus).

Laat je gezicht niets anders uitdrukken dan vriendelijkheid en goede bedoelingen. Lach niet gemakkelijk om het eerste het beste grapje. Lachen is een teken van verwondering en als je je vaak verbaast, vooral over niet ongewone zaken, is dat een teken van onwetendheid of domheid.

Wat ook tot die gewillige, alles over een kam scherende lach inspireert, de reputatie van een serieus mens kan door die gemakkelijke houding veranderen in die van een nar.

Doe je best iedereen te doorzien. Onthul je geheimen aan niemand, maar zorg er wel voor die van anderen uit te vissen.

Spreek nooit een ongepast woord uit en doe in tegenwoordigheid van wie dan ook niets ongepasts, ook al is het iets natuurlijks en helemaal niet kwaadaardigs, want daar wordt op neergekeken.

Blijf doorlopen om niet op te vallen, maar neem met scherpe ogen alles waar. Scherm je nieuwsgierigheid af achter een bedaarde oogopslag. Wie zo doet, gaat gewoonlijk door voor wijs, geslepen en precies.

KEN DE ANDEREN

Veel wordt duidelijk bij ziekte, dronkenschap, drinkgelag. Hierbij komen verborgen zaken aan het licht. Wie houdt ooit tussen de glazen iets togedekt dat hij liever verborgen had gehouden? Op plaatsen waar het gaat om winst of verlies, tijdens het spel en op reis, wanneer de poorten van de ziel ontgrendeld raken, komen de wilde beesten gemakkelijker uit hun holen tevoorschijn. Bij pijn, vooral wanneer die onverdiend is enz. Dit zijn gelegenheden voor observatie, om de mensen op te zoeken die je wilt leren kennen.

Het loont ook de moeite om vriendschap te sluiten met hun vrienden, kinderen, pages, familieleden, personeel, vriendinnen en huishoudsters, die je makkelijk met kleine geschenken of andere kunstgrepen voor je kan winnen waarna ze spontaan een hoop nieuwtjes aanbieden.

Als je vermoedt dat iemand een of ander denkbeeld koestert, zing dan de lof van het tegendeel. Wanneer die persoon het tegenovergestelde denkt, zal hij naar alle waarschijnlijkheid zijn voorzichtigheid voldoende laten varen om, zo hij niet regelrecht een en ander verdedigt of aanvalt, te laten merken van andere gedachten te zijn.

Met het volgende hulpmiddel kun je iemands zwakheden uitvinden. Breng het gesprek op veel voorkomende zwakheden die je vriend zou kunnen hebben; die waaronder hij gebukt gaat, daar zal hij het meest verbeteren over te keer gaan. Zo hebben boetepredikers problemen met juist die zwakheden die ze het felst bestrijden. En overspeligen worden voor prostituees en nymfomanen uitgemaakt om de verdenking van zinnelijkheid en verboden lusten van zichzelf af te wenden. Bange soldaten scheppen het meest op over hun heldendaden &c.

Vraag iemands mening over een of andere zaak en spreek hem er een paar dagen later opnieuw over aan. Door een speling van de voorzienigheid vergeten we gemakkelijk onze leugens.

Doe alsof je iets over een bepaalde zaak gehoord hebt en vertel dit in tegenwoordigheid van iemand waarvan je denkt dat hij er van weet. Hij zal je verbeteren en zo vertellen wat hij weet.

Let op wie met wie vertrouwelijk omgaat. Want aan zijn vrienden ken je &c.

Geef iemand een compliment of troost hem bij zijn verdriet, want bij dergelijke gelegenheden komen donkere, verborgen gevoelens tevoorschijn.

Lok iemand uit om over zijn leven te vertellen (wat kan lukken als jij verzinsels over het jouwe vertelt) en welke streken hij heeft uitgevoerd. Zo krijg je materiaal om zijn huidige neigingen te analyseren en te beoordelen, maar wees voorzichtig dat jij jouw zaken niet blootgeeft.

Iemands ontwikkeling toets je op deze manier. Laat hem iets grappigs lezen: als hij er hoog van opgeeft en het stelt niet veel voor, dan is hij weinig geletterd; als hij het prijst in verhouding tot de verdienste ervan, dan is hij een intellectueel. Zo kan je, door een gesprek te openen over eten, aan de weet komen of iemand gulzig is en hetzelfde geldt voor andere deugden en ondeugden.

Het loont ook om in gezelschap voor te stellen rechter te spelen, over wat iedereen waard is, welke capaciteiten hij heeft, welke functie hij aan kan. Vaak brengt het spel veel waars tevoorschijn. Ook hier geldt echter *πρέπον* (decorum). In de eerste plaats de status van de persoon: de goede verhoudingen wat betreft plaats, tijd en andere zaken dienen te worden aangehouden; het is uit den boze een mindere met een hogere te laten spelen.

Je kunt nu en dan doktertje spelen en ingrediënten door het eten mengen om de gasten vrolijk en spraakzaam te maken &c.

Teken van een kwaadaardig mens is dat hij dikwijls tegenspreekt, wat vaak in ruzie ontaardt.

Voor wie veel opschept en ophef maakt van zijn daden hoeft je niet bang te zijn. Een bange hond blaft harder dan hij bijt.

Aanstellers zijn het, die gewetensvolle somberaars, kletsers en schreeuwers, die hun nagels heel kort knippen en van buiten sober zijn, maar niet van binnen.

Een op een hoge post terechtgekomen bedelaar herken je als hij begint te klagen over eten en kleding; omhooggekomen armoedzaaiers doen dat om op aristocraten te lijken.

Drank- en seksverslaafden kunnen geen geheimen bewaren, de laatsten zijn in de hand van hun liefje, de eerste laten zonder nadenken los waar ze nuchter over zouden zwijgen.

Je ontmaskert een bedrieger en opschepper makkelijk als hij zijn omzwervingen, krijgsinspanningen en heldendaden opsomt en al die jaren dat hij op die en die plaats werd ingezet. Tel alles bij elkaar op en vraag hem bij een volgende gelegenheid in welk jaar het begon en wanneer het ophield en hoe oud hij is; je zult zien dat hij zich erg ongemakkelijk gaat voelen. Vraag hem ook hoeveel wachttorens de stad heeft, en of hij dat beroemde fort kent, waarvan je de naam verzint; feliciteer hem, alsof je er alles van af weet, dat hij aan dit of dat gevaar ontsnapt is.

Een fatsoenlijk man en diens rechtschapenheid herken je als je harmonie ziet in zijn leven, als hij niet eerzuchtig is of naar een betere positie uitzielt, als hij geen valse bescheidenheid ten toon spreidt en zijn goede manieren onder alle omstandigheden bewaard blijven;

Melancholici of flegmatici tonen zich het meest wars van eerzucht en trots.

Meestal geslepen zijn lieden met een geveinsde zachtheid, een bultje op hun neus en een doordringende blik.

Vraag iemands raad en ontdek zo diens verstand, handigheid &c. Maar je moet je tegenover hem twijfelend en onzeker voordoen.

Geloof niet gauw iemand die gemakkelijk veel belooft, want het is een leugenaar en een bedrieger. Zoals Erasmus van Rotterdam zegt: nu eens zijn ze luchthartig, dan weer beloven ze meer dan ze waar kunnen maken.

Wie jou omwille van wat voor vriendschap dan ook geen geheimen van een ander prijsgeeft, is echt te vertrouwen; draag daarom iemand op om hem geheimen toe te vertrouwen of naar door jou toevertrouwde zaken te vragen.

Als hij jou iemands geheim onthult, vertrouw hem dan niets toe, want er kan iemand zijn die hij even graag mag als jou.

Het kan nu en dan van pas komen de brieven van verdachte of rebelse onderhorigen te onderscheppen, goed door te lezen en ze te beantwoorden.

Wie teveel buitenissige en glinsterende dingen heeft, is verwijfd en over het algemeen weinig deugdzaam.

Wie zijn wapens teveel oppoetst is geen groot soldaat, wie zijn werktuigen te goed verzorgt, geen groot vakman, tenzij hij nog erg jong is. En wie teveel tijd aan zijn lichaam besteedt en te welgevormd en bevallig is, begrijpt er niet veel van. Omgang met vrouwen maakt verstrooid. De energie nodig om met flauwe trucjes een goede indruk op ze te maken houdt een man van serieuzere inspanningen af. Misvormden plegen zich op de natuur te wreken door vaardigheden te verwerven.

Zo betrap je een vleier: doe alsof je iets duidelijk onzinnigs gedaan hebt en vertel dat alsof je er trots op bent; als hij het leuk vindt is hij een vleier, maar niet als hij er ten minste geen commentaar op geeft.

Pas de volgende valse-vrienden-proef toe. Een door jou geïnstrueerde persoon bericht hem dat jij je op de rand van de afgrond bevindt, dat je geen rechten meer kan doen gelden op de bronnen van je aanzien. Als hij het aanhoort alsof het hem niet schelen kan, was hij geen vriend.

Stuur hem ook iemand die uit jouw naam raad vraagt en hulp en dan zal je weten hoe hij is. Ook als zijn goede inborst is bewezen, doe alsof een en ander valselyk aan je was bericht.

Onontwikkelde personen zijn te herkennen aan buitensporige netheid, aan wat aan hun wanden hangt, de zorg voor hun meubilair. Als er een taalfout wordt gemaakt, lachen ze en maken duidelijk dat ze het gehoord hebben, om niet voor onontwikkeld te worden aangezien.

Mijd personen die klein van stuk zijn, want ze zijn korzelyk, koppig, sektarisch e.d.

Onderzoek de eensgezindheid tussen vrienden als volgt: spreek kwaad, of juist goed, over een van hen in aanwezigheid van de ander; dan merk je wel, aan een stilzwijgen of een koel antwoord, hoe de zaken ervoor staan.

Leg een vriendenkring verschillende gevallen voor, hoe in dit of dat geval verstandig op te treden; uit de antwoorden blijkt hoe vindingrijk en slim elk van hen is. Leg ook voor op welke wijze die en die in de val gelokt kunnen worden. Las een discussie over vervolgingen in; wie het meeste zegt heeft het meeste ondervonden.

Personen die kuiltjes in hun wangen hebben als ze lachen zijn meestal leugenachtig.

Voor personen met een te goed verzorgde huid hoef je niet bang te zijn. Van praatzieke jongeren en bejaarden kan je heel veel over allerlei zaken te weten komen.

Een huichelaar is wie eenzelfde handeling goed- en afkeurt. Geef hem die gelegenheid.

Zij die veel talen spreken hebben meestal weinig verstand, want een groot geheugen zit het beoordelingsvermogen in de weg.

Als iemand die bij een andere gelegenheid slap was, opeens hoge principes gaat uitdragen, kijk dan voor hem uit.

Als je denkt dat iemand je woorden overbriefft, praat dan waar hij bij is over enkele specifieke onderwerpen waar je met niemand anders over gesproken hebt; als het wordt overgebrieffd weet je wie de verrader is.

Als anderen hun dromen vertellen, vraag je er telkens nog een; na het gesprek ken je menig hartsgeheim. Bijvoorbeeld, als iemand zegt dat hij van je houdt, vind dan op een ander moment zijn dromen uit; als hij nooit over jou droomt is het voorgewende liefde. Want dromen geven aanwijzingen over het gedachteleven overdag.

Beproof iemands instelling tegenover jou door genegenheid of vijandigheid te acteren.

Laat nooit merken dat je je wel eens aan het een of ander bezondigd hebt; praat niet schimpend of te fanatiek over de fouten van anderen, dan denken ze dat je die zelf hebt.

Als iemand zich over een ander komt beklagen, doe dan alsof je het al gehoord hebt en nog veel meer. Je zult zien dat hij er verdenkingen en bijzonderheden aan toevoegt die hij anders niet had genoemd.

Wie te teerhartig met leuke hondjes en kinderen omgaat, is een slappeling.

Wie met verdraaide stem en een geaffecteerd kuchje praat is verwijfd en op seks gericht. En ook als ze te elegant, opgemaakt en behaagziek zijn en teveel aandacht besteden aan de leeftijd van een jongere of van een vrouw.

Bedriegers zijn het, die met het grootste gemak van alles rondbazuinen en die het veel te veel met alles wat je doet eens zijn; dit zijn geen echte vrienden. Pas op voor wie tegenover jou al te fel over anderen tekeer gaat, want dat zal hij ook over jou doen.

Zo begrijp je of iemand een geheim kan bewaren. Vertel hem iets onder de hoogste geheimhouding, vertel hetzelfde ook aan een ander met dezelfde waarschuwing en

stuur een derde die in het complot zit om de eerste twee bijeen te roepen en die tussen neus en lippen door het aan hen toevertrouwde geheim noemt. Wie laat merken dat hij ervan afwist, kan je als een flapuit beschouwen; wie ook dan doet alsof hij niets van het geheim weet, kan je als je secretaris benoemen .

Als je iemands bedoelingen wilt doorzien, koop je een van zijn lievelingen om. Zo kom je de diepste geheimen te weten.

DAGELIJKSE ONGANG

Ik sla een weg in zonder enige orde aan te houden, want ik heb er geen.

VERPLICHTINGEN SCHEPPEN

Vind uit voor welke zaken je vriend belangstelling heeft en geef hem wat aardigheidjes die bij hem in de smaak vallen. Als hij wiskunde bedrijft, is de mathematica geschikt; als hij geïnteresseerd is in fysica, komen openbaringen van de geheimen van de natuur, waar Mizauld vol van staat, te pas.

Ga dikwijls met hem praten, geef en vraag advies en gebruik dat ook. Maar geef jezelf nooit bloot tot een punt dat hij, als hij je vijand wordt, iets heeft waarmee hij je kan schaden. Vraag niets dat hij je moeilijk kan afstaan, waar je aan zijn persoonlijke eigendommen raakt. Bij de belangrijkste gelegenheden, zijn verjaardag, gezondheidsaangelegenheden e.d. wens je hem geluk met weinig, maar weloverdachte woorden. Doe haast nooit of je zijn deugden, maar altijd of je zijn fouten niet opmerkt. Breng prijzende woorden van anderen aan zijn adres over, vooral wanneer die van meerderen afkomstig zijn. Maar geef nooit roddels over hem of zijn fouten vrij, hoe hij er ook naar vraagt. Als hij gaat denken dat je hem niet voldoende vertrouwen geeft, breng hem dan maar wat heel lichte zaken over, of iets wat hij over zichzelf aan anderen heeft gezegd. Want dit soort dingen laten een bittere herinnering achter, op wat voor manier ze ook uitgesproken worden; hoe dichter bij de waarheid, hoe erger. Laat hem dikwijls via anderen en andermans brieven groeten, schrijf hem zelf vaak, verdedig of proponeer nooit iets waar hij tegen is. Als je uitgedaagd wordt met hem te discussiëren, laat je dan door hem beleren en het uit je hoofd praten en doe alsof je het uit je hoofd hebt gezet. Wees gul in het uitdelen van titels en altijd bereid iets toe te staan dat weinig kans maakt dat het iets zal opleveren. Probeer bij niemand in de smaak te vallen met je zwakheden en helemaal niet met zwakheden die strijdig zijn met je status; als je geestelijke bent, kijk dan uit voor teveel grapjes, clownerie, onmatig drinken &c Ook al verbroederen ze op het moment zelf, ze leiden evengoed tot verachting en spot en kunnen zelfs, ook al is het niet meteen, afkeer en haat opwekken. Dus, hoe het ook soms van pas kan komen de teugels te laten vieren, geef je niet bloot.

Als je bij iemand thuis komt, dien je in de eerste plaats te weten te komen wie bij de heer des huizes in de gratie zijn, wie om hun politieke denkbeelden of snedigheid de toon aangeven. Bij hen dien je op alle mogelijke manieren in de gratie te komen, aangezien ze van groot nut voor je toekomst kunnen zijn. Je kunt hun raad gebruiken

om je zaken vooruit te helpen, omdat ze, door je raad te geven, aan de kant van de oplossing komen te staan.

Als je je op iemand wilt wreken, zet hem in het licht; als ze jaloers op hem worden, dient dat jouw zaak.

Bega nooit een misdrijf dat je door je meerdere is opgedragen. Want ook al kan hij zich er in de toekomst dankbaar voor betonen, nu word je als mogelijke verklikker gezien en zal je baas denken dat wat je je zo gemakkelijk door hem liet opleggen je ook hem kan aandoen. Je zal worden gezien als iemand wiens trouw en kracht te koop zijn. En uiteindelijk blijf je, met de beloning voor je daad, als verliezer achter.

Schrijf een brief waarin je iemands verdiensten aanprijst en laat deze wegraken en onderschept worden, zodat hij de geprezeene onder ogen komt.

Veel mensen denken dat anderen dezelfde dingen leuk vinden als zijzelf en dus doen ze die. Wees jij wijzer en zoek uit wat iemand prettig vindt of niet. Spreek ook je ondergeschikten aan als broers en wees nog voorkomender dan zij, zolang ze er geen misbruik van maken.

Zet ze geen lekkernijen voor tot ze er genoeg van krijgen, maar laat meer zien dan je geeft. Zorg dat er wat te verlangen overblijft. Hetzelfde geldt voor amusement, gesprekken &c.

Vraag niets aan een vriend te leen. Als hij niet er niet meer mee kan pronken, zal hij je haten; als hij je het tegen zijn zin afstaat of de zaken niet heel terug gaat krijgen, zal hij het niet licht opnemen.

Koop niets van een vriend. Als hij het duur verkoopt, loop jij schade op, als hij er weinig voor vraagt, hij.

Zorg dat je het laagste personeel aan je zijde hebt, anders nemen ze langzaam maar zeker je vriend tegen je in; wees hierop bedacht bij diners en logeerpartijen.

Verzin geheimen en vertrouw ze toe als geheimen; laat ook goed merken dat je zijn ambtsgeheimen bijzonder ter harte neemt.

Als je te vertrouwelijk met bedienden omgaat, zullen ze je minachten; als je bars bent zullen ze je haten; als je je met zachte ernst gedraagt, zullen ze je adoreren.

Behandel onnozele mensen welwillend, liefdevol, vriendschappelijk. Sta geen nederig eerbetoon toe of blijken van extreme onderwerping zoals voeten kussen. Classificeer de inhaligen naar hun aard onder de knechten. De kortste weg om je de gunst van een vorst te verwerven, is om te proberen bij zijn geheimere zaken betrokken te worden. En om geld te verwerven is er geen kortere weg dan het beheer van zijn zaken.

Wanneer je de gunst van de koning wilt bewaren blijf dan onderdanig. Blijf ook voortdurend bij hem, maar liefst op die momenten dat naar jouw inschatting je aanwezigheid welkom is; let scherp op zijn gezindheid, schik je naar zijn wil en span je uit alle macht in om te weten waarmee je hem van dienst kunt zijn. Als je denkt dat je zijn hoogachting en goedkeuring eerder kunt winnen met overmatig vertoon dan door competentie en soberheid, vergis je je, of, beter gezegd, begrijp je er niets van. Zoek het gezelschap van brave mensen, mijd geregelde omgang met bedorven en losbandige personen.

Als je de gunst van het volk zoekt, beloof dan voordelen waar ze maar één keer gebruik van kunnen maken; hierdoor worden ze meer geroerd dan door iets van echte waarde.

Aanvaard uitnodigingen om bij ondergeschikten te komen eten. Bekritiseer er niets. Je wint ze allemaal met goede manieren. Wees, met behoud van je waardigheid, op zijn minst gul met woorden.

Pas op dat je niet tegen hun bedoeling iets van hun spullen wegneemt en je toe-eigent. Wees steeds optimistisch, laat overal de goede kanten van zien. Veroordeel niets, zoek liever iets om te prijzen.

Als het nodig is tegen te spreken, wrijf hen dan geen onvoorzichtigheid of onwetendheid aan. Prijs liever hun redenering, goede bedoelingen enz. Laat zien dat het lastig en dus tijdrovend is, de kosten e.d. Laat je altijd kennen als voorvechter van de lastenvrijheid van het volk. Observeer de vriend bij wie je in de gunst wilt komen, of hij inschikkelijk of opvliegend is.

Ga driftige mensen uit de weg.

Treed zo weinig mogelijk als tussenpersoon op, want wat vanwege jou voor anderen gedaan wordt, wordt voor jou gedaan. Jij hebt echter de hele machthebber voor jezelf nodig.

Onthul niemands geheim, want je meerdere zal je er altijd om minachten. Als hij je een misdrijf opdraagt, schuif het dan op de lange baan en bedenk intussen een manier om je eraan te onttrekken, doe of je ziek bent, of dat je paarden weg zijn &c.

Sluit eerst van al vriendschap met het personeel van degene wiens vriendschap je wilt bemachtigen. Koop ze zo nodig om, ook zij sturen de baas.

Hoezeer je ook iemands gunst hebt gewonnen, het is alsof je die alsnog met duizend dienstverleningen moet verwerven: eenmaal bemachtigd dient deze binnengehouden te worden om haar niet aan dienstverleningen van een ander te verliezen.

WEET WIE IEMANDS VRIEND IS

Prijs iemand waar de ander bij is. Als deze zwijgt, of een ander onderwerp aansnijdt, of lusteloos en geforceerd praat, als hij aan de lof afdoet, als hij zegt dat hij het er niet mee eens is of een deel van de lof aan anderen toeschrijft, zal hij diens vriend niet zijn. En ook niet als hij van het prijzenswaardige feit afweet, maar, als jij erover praat, er niets interessants aan toevoegt. En ook niet als hij ook nog zegt dat het toeval is geweest of door een speciaal geval van goddelijke voorzienigheid is gebeurd en zegt dat anderen hetzelfde of meer gedaan hebben, of dat het op aanwijzing van een ander is gedaan.

Fabriceer een brief van de vriend waarin hij gevraagd wordt de vriend iets toe te vertrouwen. Dan wordt duidelijk of hij een positief of negatief oordeel over de vriend heeft. Groet hem uit naam van zijn vriend of zeg dat je slecht nieuws over hem ontvangen hebt. Uit zijn reactie kan je zien hoe hij over hem denkt.

ACHTING EN EEN NAAM VERWERVEN

Je kunt nooit zeker zijn van iemands discretie. Als je wat onfatsoenlijks doet of iets vertrouwelijk zegt, kan je dat van een bediende of ondergeschikte die daarvan getuige is niet verwachten. Integendeel, hij zal zich meteen een oordeel over je vormen en jou als zodanig aan anderen beschrijven.

Vlei je niet met de gedachte dat een ander je een twijfelachtige handeling zal verontschuldigen; integendeel hij zal haar in de slechtste zin uitleggen. En daarom mag je je nooit laten gaan als anderen erbij zijn. Vertel nooit hoe je ooit je goede naam bent kwijtgeraakt of werd gestraft, want zo breng je je nog meer in opspraak. Er zullen er altijd zijn die je een plezier doet met je zonden. Hier geldt helemaal niet wat St. Bernhard zei: *Excusa intentionem, si non potes opus* - Verontschuldig de bedoeling, als het je met de daad niet lukt, dat ze zeggen dat je toevallig of door onnadenkendheid gezondigd hebt, of dat je om het eens te proberen domme dingen hebt gedaan.

Nu en dan kan je vertrouwelijk een geheim onder de aandacht brengen van de meest praatgrage lieden met het verzoek er niet met anderen over te praten, namelijk dat je heel veel gedaan weet te krijgen bij machthebbers, contacten hebt met weer andere e.d. Dan schrijf je buiten hun zicht die machthebbers brieven, die je zegelt en uitstalt en die je vervolgens verbrandt. Maak ook antwoordbrieven op, die je nogal achteloos opslaat. Wat sommige mensen niet duidelijk horen, brengen ze zelf ook verward over. Om die fout te vermijden dien je dus goed samen te vatten en op de details te letten.

Verkondig dat je nog nooit iemand kwaad gedaan hebt en dat je in elk geval hiervoor van God een lauwerkrans verwacht en voer er wat ter plekke verzonnen voorbeelden voor aan.

Als je met iets in de openbaarheid komt (ook al is het een zaak van niets), voer dat dan tot in de perfectie uit, want van een enkele handeling hangt vaak je reputatie voor altijd af.

Neem nooit teveel zaken tegelijkertijd aan, want je behaalt geen enkele glorie door vele dingen te doen, maar wel door één ding goed te doen. Ik beroep me op eigen ondervinding.

Je moet altijd toegeven aan driftkoppen, machthebbers en familieleden en het draagt ook zijn nut af. Toon je nederigheid, oprechtheid en gulheid. Prijs, wees dankbaar, sta voor ze klaar ook al hebben ze het niet verdiend.

Het begin van je werkzaamheden eist alle overleg en inspanning om succes ervan te waarborgen; de beginkwaliteit is bepalend voor het geheel.

Als je een officiële opdracht uit moet voeren, laat je dan door geen enkele smeekbede ertoe brengen een andere taak op je te nemen die de zorgvuldigheid waarmee je de opdracht uitvoert kan verminderen. Besef goed dat je er geen enkele erkenning voor zult krijgen dat je al die verschillende zaken hebt aangepakt en door zoveel problemen werd afgeleid, als je ook maar het kleinste beetje in je opdracht tekort bent geschoten. Integendeel, juist dat je ze op je hebt genomen zal ten koste van je goede naam gaan.

Als je moet onderhandelen, laat dan geen partner toe die even bekwaam is als jij en over meer ervaring ter zake beschikt. Als je iemand moet benaderen, doe dat dan niet in gezelschap van iemand die hem sympathieker is.

Als je een nieuwe functie krijgt, pas dan op dat je opvolgers niet duidelijk competentere zijn dan jij.

Laat de verdiensten van je huis in druk verschijnen en haal je schouders op over de kritiek en nijd van het moment. Ook al is het geschrevene niet helemaal waar, ooit zal het als het ware woord gelezen worden. De woorden van sprekers zullen echter met hen, of nog eerder, teloorgaan.

Een wetenschappelijke opinie vorm je zo. Vat in een boekje alle historische feiten samen die je bijeen kunt brengen en loop het een paar keer per maand door als tijdverdrijf. Op die manier prent je je van allerlei zaken iets in en kan je, wanneer het van pas komt, je kennis tonen.

Als je in hofkringen verkeert en je functie je niet toestaat je met de letteren bezig te houden, - want hoeveel tijd van leven blijft over om te schrijven en de geest te verheffen, na volgens goed gebruik tot tenminste tien uur geslapen te hebben, na de juiste kleren naar gelang de dag, de plaats en de stemming te hebben aangetrokken, na je gezicht in de spiegel te hebben gefatsoeneerd, na de maaltijden en het vermaak? - maar je er toch niets tegen zou hebben als ontwikkeld mens te worden gezien, dan loont het om wat achter de hand te hebben waarmee je een elegante en gepaste lofrede op je mede-dienaren af kunt steken. Als je niet kunt weten wat anderen weten en je het de moeite waard vindt tenminste te weten wat zij niet weten, probeer het dan op deze manier. Laat de zogenaamde klassieke schrijvers aan academici en leermeesters over; schitter tegenover iedereen op wiens onwetendheid je kunt rekenen met boeken die moeilijk te vinden zijn. Pas op dat je in de conversatie niets van aan iedereen bekende schrijvers aanhaalt, maar alleen van die onbekende, zodat ze wat je zegt als jouw woorden kunnen zien, als je hun naam verzwijgt, of, als ze minder waard zijn en gezag missen, je de allesweters intimideert met de nieuwe namen.

Heb altijd een flink aantal formules paraat om te antwoorden, te groeten, een praatje te maken en voor alles wat meteen afgehandeld moet worden.

Sommigen halen zichzelf teveel omlaag in de hoop omhoog gestoken te worden, zodat het lijkt of ze alles aan hun geluk, niet aan toewijding, bekwaamheid en inspanning te danken hebben. Ze gaan met geringschatting en verachting over zichzelf praten, alsof ze voor traag en dom gehouden willen worden. Laat dit aan de hypocrieten over en ga er niet in mee.

Nooit onder je vermogen blijven om ze te laten geloven dat je meer kunt.

Wat je door je ondergeschikten kunt laten uitvoeren, corrigeren, bestraffen, moet je niet zelf doen. Doe zelf het grotere werk.

Ga geen debat aan over zaken waar je aan twijfelt en helemaal niet als je er niet zeker van bent het te gaan winnen.

Als je een banket aanricht, bied dan ook aan het personeel van de gasten aan van wat er te eten en te drinken is. Dit is kletsgraag volk, zeer wel in staat je een slechte reputatie te bezorgen. Om ze gunstig te stemmen moet je ze genoeg te zien geven, zodat ze niet gaan speculeren over wat er ontbreekt. Wees om dezelfde reden gul tegenover barbier en courtisane.

MEER TIJD OVERHOUDEN VOOR ZAKEN

Laat minder belangrijke zaken door anderen afhandelen. Maak een precies werkschema, waar je onder geen beding van afwijkt, besteed zo weinig mogelijk tijd aan onbelangrijke zaken en blijf nergens langer in steken dan nodig is om het fatsoenlijk af te maken.

Wijsheid neemt tegelijkertijd drie tijden in acht en past het oordeelt aan naar gelang de noodzaak van het heden, voordeel of verlies in het verleden en voorgevoel wat betreft de toekomst.

Als je moe bent van het werk, pak dan niets meer aan, maar neem wat lichaamsbeweging met een onschuldig spel. Daarna voer je meer zaken gemakkelijker in korte tijd uit en kan je ook die zware opdracht aan, die je zonder moeite afhandelt.

Verplichtingen die je verscheidene dagen bezig kunnen houden, moet je in één dag afwerken. Nooit die ondernemingen aanpakken die alleen maar veel werk met zich meebrengen en weinig winst en status opleveren.

Neem nooit om iemand een plezier te doen onnutte zaken op je die veel tijd gaan kosten.

Ga niet zelf met werklieden om, bemoei je niet met een bedrijf, moestuinen of bouwwerkzaamheden; er zit heel veel werk aan vast en het ene probleem neemt het andere mee.

SERIEUS GENOMEN WORDEN

Kies bezigheden die bij je passen, geen tegenstrijdige: als je prelaat bent, draag dan geen wapen, ga als edelman niet handlezen, sta als geestelijke boven artsenij, een priester heeft geen worstelschool. Wees toegankelijk voor personen die zaken te bespreken hebben, blijf geduldig, ook als ze in de war raken en hoor wat voor onzin dan ook aan. De ernst die je bij de eerste benadering toont, moet snel worden verzacht door vriendelijkheid. Want dikwijls is voor brave zielen de vriendelijkheid zelf van de woorden genoeg, ook al beloven die niets, terwijl ze bij een ruwere aanpak afgestoten worden.

Doe niet gemakkelijk een belofte, geef niet gemakkelijk toe, lach niet gemakkelijk, besluit niet iets op het moment, verander je besluiten niet. Niet de mensen strak in de ogen kijken; niet je neus optrekken of fronsen. Wees niet bars. Gesticuleer weinig. Houd je hoofd recht. Gebruik weinig woorden en overweeg ze goed. Maak geen te afgemeten passen, hou al je ledematen in bedwang.

Beken niemand dat je ergens dol op bent, dat je ooit iets gehaat hebt, of dat je ergens bang van bent. Laagstaande zaken doe je niet zelf, maar laat je door je personeel afhandelen en je moet er nooit over praten.

Laat er niemand bij zijn als je je bed ingaat of uitkomt.

Wees weinig bij familieleden, bezoek zelden vrienden, om niet geminacht te worden. Ga niet op een willekeurige plaats, die je niet hebt uitgezocht, een gesprek aan.

Kijk uit voor plotselinge veranderingen in je gewoonten, je kleding, je dieet, je opschik e.d., ook al ga je erop vooruit.

Pas op voor overdrijven bij complimenten of verwijten, hou de proporties in de gaten, overdrijf ook niet naar de zware kant. Mensen met een moeilijk en onverzoenlijke moraal, die niet letten op wat gezegd wordt, geen geduld betrachten en op alles een zure reactie hebben, zijn niet geschikt voor hogere zaken.

Laat je opwinding - plezier, bewondering e.d. - zo weinig mogelijk zien. Draag ook tegenover je beste vrienden deugzaamheid uit. Ook wanneer je met de grootste vertrouwelijkheid spreekt, moet je je over niemand beklagen en niemand beschuldigen.

Je moet je ondergeschikten niet vele opdrachten tegelijkertijd geven die ze onmogelijk kunnen uitvoeren, want zo leren ze opdrachten in de wind te slaan, of kunnen ze zwak leiderschap aantonen.

Wetten moet je maar heel weinig of helemaal niet voorstellen. Laat je niet gemakkelijk kwaad maken, want als je vervolgens makkelijk tot bedaren komt, word je voor een lichtgewicht gehouden. Als je wat in het openbaar moet zeggen, denk er dan van tevoren goed over na en schrijf het eerst op.

LEZEN EN SCHRIJVEN

Als je iets wilt schrijven in een druk bezochte plaats zet dan een beschreven blad overeind alsof je het aan het afschrijven bent, zodat het voor iedereen zichtbaar is. Wat je werkelijk schrijft leg dat neer en dek het zo af dat alleen de afgeschreven regel zichtbaar is en door iedere passant gelezen kan worden. Wat je echt schreef, bedek dat met een boek of ander vel of haal het overeind staande blad dichterbij.

Als je aan het lezen bent en er komt iemand aan, verplaats dan vlug een hoop papieren om niet te laten merken wat je aan het doen bent; het is nog beter om een stapel geopende boeken voor je te hebben liggen zodat het ene in plaats van het andere ter inzage komt te liggen. En zo, als je een brief schrijft of een boek leest en iemand bij je komt staan die een verdenking tegen je opvat als hij je ziet lezen, lach je en maak je een opmerking die over iets heel anders gaat, alsof je uit het boek of de brief citeert. Doe bijv. alsof je aansporingen e.d. schrijft, vraag de langskomende gast wat in een bepaald geval het veiligste antwoord is; vraag wat nieuws om je brief mee te vullen; doe ook zo als je geld aan het tellen bent of een boek leest.

Ga niet eigenhandig geheimschrift beoefenen, tenzij het cijferschrift is, waarbij de cijfers door iedereen gelezen en begrepen kunnen worden, zoals Trithemius die in zijn Poligrafie geeft. Deze verbergen namelijk meer wanneer ze door een onbekende hand geschreven zijn. Cijfers wekken verdenking op en als begrepen wordt dat het door jou geschreven is, kan je gedwongen worden de sleutel uit handen te geven, of wordt het doel van het geschrevene gemakkelijker ontdekt.

GEVEN EN BELONEN

Wees gul met waar je veel van hebt en geef privileges aan degenen die er nooit gebruik van zullen maken.

Geen leraar mag zijn leerling zo onderrichten dat die niet langer hoopt ergens meer van te weten te komen. En laat geen ouder zoveel aan zijn zoon geven dat deze nergens meer plezier mee gedaan kan worden, of dat er niets meer om op te hopen overblijft. Hetzelfde geldt voor de heer ten opzichte van zijn ondergeschikten. Wanneer ze land krijgen, laat er dan nog iets zijn dat ze de heer moeten vragen, bijv. dat er geen hout, water of molen is.

Als het om een contract of schenking gaat, voeg er dan de clause aan toe dat het naar goeddunken van de eigenaar kan worden herroepen.

Als iemand geschikt is voor een openbare functie en deze weigert te aanvaarden, dring er dan op aan dat hij deze tijdelijk aanneemt. Wanneer hij eenmaal met besturen is begonnen, zadel hem dan op met zaken waar hij niet gemakkelijk aan kan ontsnappen zonder dat het hem aanzien kost, of met emolumenten waarvan het verlies pijn doet.

Een gunst moet je zo verlenen dat jij er niet minder op wordt. Hef bijv. als beloning een uitstaande boete op, een nieuwe belasting die wat lager is dan je volgens de wet en naar voorbeeld van je burens zou kunnen invoeren.

Wat je zelf gebruikt, wapens, paarden, ring e.d., laat dat niet te kostbaar zijn, zodat je het als een belangrijk geschenk kan geven met niet te groot nadeel aan jouw kant.

Geef niet op een ordinaire manier. Als je bijv. een geweer geeft, organiseer dan een wedstrijd doelschieten en geef het aan de winnaar, of sta het tijdens het spel als aardigheid af.

Als je iemand iets wil geven dat hij graag wil hebben, beloof het dan niet, want dan weigert hij het. Beloven is vragen om het af te slaan, of het alleen na aandringen aan te nemen. Snel geven is dubbel geven.

Wie zijn zaken aanprijst, nodigt zijn gehoor uit erom te vragen.

Geef niet af op wat je voorgangers hebben verordonneerd, ze voorzagen wat jij niet ziet. Draag niet zomaar permanente rechten over; er kan een tijd komen dat verandering geboden is en dan kan het niet meer.

Laat het niet lijken alsof je geschenken om je heen smijdt en evenmin alsof je, om ze aantrekkelijker te maken, probeert duidelijk te maken hoeveel ze kosten. Bedenk voor ieder wat hij op dat moment nodig heeft. En als je de een iets hebt gegeven, laat het

dan niet aan de ander weten, dan beledig je hem en lijkt het of je hem iets verwijt. En als je gedwongen wordt het te zeggen, zeg dan dat je het schuldig was en geen enkele dank verschuldigd bent of wilt aanvaarden. Als jou iets wordt gegeven (hoe klein ook), hoed je er dan voor ondankbaar te zijn.

VRAGEN

Het moet voldoende zijn je vriend aan te geven wat je verlangt: wat hij verder niet levert, komt ook niet als je erom vraagt; maar toon je dankbaar voor wat je krijgt, in de hoop dat hij uit zichzelf merkt dat je meer nodig hebt. Als je iets van groot belang moet vragen, praat dan over andere zaken & pratend over andere zaken zet je uiteen waarom je een en ander verlangt.

Aanzienlijke lieden moet je met grote omzichtigheid aanspreken, dat het niet lijkt of je iets eist. Als bemiddelaars moet je ondubbelzinnige personen aanzoeken, zoals een zoon of een dochter, zodat je niet iemand aanwerft die hetzelfde als jij nodig heeft.

Het beste ogenblik om iets te vragen is wanneer de ander vrolijk is, wat meestal op feestdagen het geval is en na het middagmaal, maar niet als hij indommelt, of wanneer hij gestoord wordt in andere zaken of slaap heeft. Vergaloppeer je niet door meerdere dingen tegelijk te vragen.

Als je iemand anders vooruit wilt helpen, doe dan alsof je warm loopt voor een vreemde. Word zo weinig mogelijk met hem samen gezien, zodat het lijkt of je meer door eerlijke liefde voor het algemeen welzijn dan door eigen belang gedreven wordt.

Motiveer de mensen naar gelang hun persoon: houd de inhaligen winst en verlies voor, hooggestemde personen hemelse glorie, jongeren de toejuichingen of de hoon van hun vrienden, functies aan de eierzuchtigen.

Vraag geen vergunningen of contracten van gezaghebbers, want dat soort dingen werken ze traag af. Presenteer op het juiste moment een door jou geschreven document om te ondertekenen. Vraag niet iets bijzonders aan een ander, zeker niet als hij eraan gehecht is (en al helemaal niet als je er niets aan hebt): als hij het moet weigeren zal hij denken dat hij je beledigt en je haten. Het is een normale menselijke reactie te haten wie je beledigd hebt. Als hij het je afstaat, zal hij je voortaan mijden als een inhalige vlerk.

Aangezien het vernederend is een afwijzing te ondergaan, moet je niets vragen waarvan je niet zeker bent dat je het krijgt. Dus niet vragen, maar alleen uitleggen waarom je het nodig hebt.

Geef nooit in hoge kringen de moed op. Niets is hier zo moeilijk dat het niet met wat geduld en een beetje brutaliteit te overkomen is.

Eerst van al moet je er uit alle macht voor oppassen je reputatie te beschadigen. Want het begin van je reputatie bepaalt groei of verlies ervan; begin ermee een wijze man voor je in te nemen.

Laat niemand zien wat het object van je verlangen is voordat je het verkregen hebt; doe dus of je het opgegeven hebt, of vertel rond dat het al voor een ander is bestemd en dat je die ermee feliciteert.

Als iets je geweigerd wordt, vaardig dan een ander af die het voor zichzelf vraagt en van wie je het later gemakkelijker kan verkrijgen.

Als iemand de functie die jij hebt gevraagd voor je wil weggrissen, stuur dan in het geheim iemand naar hem toe die het hem op vriendschappelijke wijze afraadt en laat zien welke moeilijkheden eraan vastzitten.

VERMAAN

Begin met over allerlei andere dingen te praten, overdrijf vervolgens de zaken waarover je wilt spreken, herstel, voeg er andere omstandigheden aan toe dat hij niet merkt dat je ter zake komt, herinner hem er herhaaldelijk aan dat hij met gezond verstand moet luisteren en opgewekt moet blijven, strooi er wat geestigheden doorheen en als hij versombert, vraag hem dan de reden en praat tenslotte over geheel andere zaken; over hoe een en ander te verhelpen kan je ook een theoretisch verhaal ophangen.

Als iemand weet dat hij om een of andere reden bij jou in kwade reuk staat, geef hem dan een vertrouwelijke opdracht, maar niet een die gevaarlijk voor je kan zijn. Hij zal, om de verdenking van zich af te nemen, zich er met volledige inzet van kwijten. Om deze reden is het goed om nu en dan verdenkingen te laten merken.

Jongeren zonder toezicht glijden af naar losbandigheid; als je ze vermanend toespreekt maak je het alleen maar erger. Wacht daarom eerst af tot ze gestraft zijn of er genoeg

van hebben. Als het je gebeurt dat ze luisteren, verzacht dan niet meteen je toon. Als ze koel blijven, neem dan geen blad voor je mond en jaag ze angst aan; als ze zich opwinden, wees dan voorzichtig en zacht.

NIET MISLEID WORDEN

Verstandige personen moet je niet altijd zonder meer geloven, want als het om hun voorrechten gaat, geven ze daar laag van op, de reputatie van anderen stellen ze in een te mooi daglicht, ze zullen nooit zeggen dat iemand in hun bijzijn kwaad over jou gesproken heeft, of voor wie je op moet passen, of wat iemands zwakke plek is. Het is als priesters die hun biechtelingen loven, omdat ze alleen goed over hen mogen spreken, net als ouders over hun kinderen.

Als je bang bent dat iemand je in de steek laat, over je roddelt, tegen je stookt of anderszins kwaad doet, zorg er dan voor dat die als een vriend in je buurt is, wanneer je uitgaat, op jacht, aan tafel, bij conversaties, in je vriendenkring enz. Om te voorkomen dat naburige volkeren in opstand komen als jij in een andere oorlog wordt betrokken, breng je de aanzienlijksten onder hen in een kleine compagnie aan wier trouw je niet hoeft te twijfelen, als persoonlijke vertrouwelingen in stelling. Het kan geen kwaad om als je aan een tafel zit te schrijven een spiegel tegenover je te hebben om te zien wat er achter je rug gebeurt.

GEZOND BLIJVEN

Pas op voor tekort of overmaat, kwantitatief en kwalitatief, aan voedsel. En aan kleding enz. wat warmte en kou betreft. Inname en uitscheiding, twee bronnen van ziekte, moeten gematigd zijn, evenals beweging. Laat hartstochten niet de vrije loop. Ga niet nabij moerassen en helemaal niet nabij rivieren wonen. Laat de vensters van je slaapkamer liever op het noordoosten uitzien dan op het zuiden. Houd je niet langer dan twee uur met belangrijke zaken bezig, maar onderbreek nu en dan om de geest te laten ontspannen. Wat je eet moet overal verkrijgbaar zijn en goed gekookt. Bedrijf de liefde met mate, in wat voor staat je ook bent en in verhouding tot de eisen van je eigen gestel.

GEEN ONGENOEGEN OPWEKKEN

Neem niet de taak van getuige op je, want je zult een van beide partijen tegen je innemen. Noem of suggereer geen aanstootgevende of vieze dingen; als je je verspreekt, ga dan door met praten alsof je het niet gezegd hebt. Trek niemand in gezelschap voor, want als de anderen zich achtergesteld voelen begint het ongenoegen. Pas op voor plotselinge schittering, want die maakt de ogen moe voordat ze eraan kunnen wennen.

Bekritiseer nooit iets wat bij het volk in de smaak valt, om het even of het slechte gewoontes of gebruiken zijn.

Als je medeplichtig bent aan een hatelijke daad, stel je dan niet bloot aan nieuwe haat en doe geen dingen waardoor het lijkt of je je daad goedkeurt of je erop beroemt of je vrolijk maakt over de aangerichte schade. Op die manier wordt de woede gevaarlijk verergerd. Laat je liever niet zien en de zaak in stilte voorbijgaan.

Introduceer geen nieuwigheden in kleding, uitrusting en maaltijden.

Als je wetten uitvaardigt, weiger dan aan de deugdelijkheid ervan te twifelen en dwing iedereen, zonder enige uitzondering, eraan te voldoen. Toon aan dat de wet voor het algemeen welzijn is, maar pas na de uitvaardiging, zodat je niet tegengehouden wordt.

Houd als algemeen principe aan dat je van niemand, wie ook, goed of kwaad spreekt of goede of slechte daden rapporteert. Als je iemand in de hoogte steekt of beroddelt, is er altijd wel iemand die aanstoot neemt. Misschien is het een vriend van degene over wie je praat, je irriteert hem en je woorden komen met de nodige overdrijving op een goed moment terecht bij degene over wie je praat. Als je hoog van iemand opgeeft zal er wellicht iemand zijn die hem minder graag mag en zo tegen je in wordt genomen. Het is bedreigend te merken dat iemand navraag naar je doet; het is dus zaak na te vorsen zonder dat het lijkt alsof je met een onderzoek bezig bent.

Hoed je ervoor op een bepaalde manier te ruim te doen, want een ander kan zich daardoor gekleineerd voelen, zoals wanneer je zegt dat je een legertje in je zak hebt, niet hoeft te vragen e.d. Snoef niet dat je beter en strikter dan je voorgangers gaat optreden, want zo raak je vrienden kwijt.

Behandel geen van je ondergeschikten beter of zachter dan de andere, vooral niet als je veeleisend tegenover de anderen bent. Geef geen ongewone beloning als niet iedereen ervan overtuigd is dat het om een aan te moedigen prestatie gaat.

Als je streng moet optreden, doe dat dan door middel van anderen, haast alsof jij er geen opdracht toe hebt gegeven. Als ze zich beklagen over de straf, kan je die verzachten en de schuld van de wreedheid uitsluitend aan de uitvoerders ervan geven. Bijv. als de tucht verslapt is, schrijf dan de officieren harde discipline voor, dat ze begrijpen dat het zaak is deze te verbeteren, maar niet de wijze van uitvoering. Deze gaan dus tot harde maatregelen over.

Als iemand in zware omstandigheden volledig de glorie verdiend heeft, laat hem dan alles wat hem toekomt. Want zo zal de lof volledig naar jou terugvloeien, zonder nijd. Zo gedaan te hebben, zal jouw roem zijn.

Geef een ander krediet voor jouw winsten en successen, doe alsof je het met zijn hulp, onder zijn toezicht, met zijn raad hebt gedaan. Eigen je bij succes niets toe; niet in de conversatie, niet aan tafel, niet in kleding. Laat hier niets in veranderen, tenzij op welomschreven wijze.

Als je iemand een straf moet opleggen, breng hem er dan toe zelf zijn schuld toe te geven, of laat hem door een ander veroordelen, die - in het geheim door jou geïnstrueerd - hem een streng vonnis oplegt, dat jij echter vervolgens verzacht.

Voeg verliezers geen beledigingen toe, zelfs je tegenstander niet, ook al heb je van hem gewonnen, en kraai in daden noch woorden victorie. Wees tevreden met een echte overwinning.

Als je je gedwongen ziet een onaangenaam oordeel uit te spreken, wijk dan uit naar een dubbelzinnigheid. Geef bijv. argumenten voor beide partijen, maar zwaarder wegende voor degene van jouw voorkeur en doe alsof je ten voordele van de laatste concludeert, maar spreek de conclusie niet uit.

Wanneer iemand je vraagt voor hem te interveniëren beloof je dat, maar laat je ook zien dat de zaak niet in jouw hand is en anders kan aflopen dan jij zou willen.

Als je straf moet uitdelen, laat het dan door een ander of een onbekende doen. Vervolgens geef je de gekwetste partij de opdracht de kwetsende partij te vergeven. Laat hem evengoed zo snel en ongemerkt mogelijk ontsnappen.

Als je familieleden ruziën trek dan geen partij, maar zoek een bezigheid om in onder te duiken; zo ben je voor beide partijen geëxcuseerd en word je door geen partij gehaat; je mag best geen van beide partijen aanhangen.

Zorg dat je niet als bron van nieuwe wetten wordt gezien, vooral niet als die onredelijk en hard zijn. De mensen worden al gauw te vrij, vooral als de zaken goed gaan. Als het

geluk ze goed gezind is, kunnen ze zich met iets van arrogantie en verachting boven anderen verheven voelen, want *nescia mens hominum fati sortisque futurae* - mensen weten niets van lot en toekomst.

Als het lijkt of je alles van machthebbers gedaan kunt krijgen, besef dan dat al hun zonden op jouw rekening geschreven zullen worden. Zorg er dus voor dat jouw baas je raad onder ogen krijgt en je tussenkomst aanvaardt, maar herstructureringen in jouw afwezigheid uitvoert. En dit principe geldt nog het meest voor vertrouwenslieden van vorsten.

Als men over de deugden van jouw familie en voorouders te spreken komt, breng het onderwerp dan op iets anders, zodat ze merken hoe bescheiden je bent.

Wees geen lofzanger van door het publiek uitverkoren en bejubelde dingen. Ook als het je overkomt uit een ambt ontheven te worden, betuig dan in het openbaar dat ze je een plezier hebben willen doen omwille van je zielsrust. Zoek de overtuigendste argumenten om dit aan te tonen en niemand zal je bespotten.

Vraag je niet openlijk af wie de tegenstander zal zijn, of diens handlangers, hang hier geen beschouwing over op. Maar het is natuurlijk wel van belang alle geheimen te kennen.

Ga niet openlijk om met paria's en geef ze geen raad.

Laat nooit naar buiten komen dat je hebt deelgenomen aan een bijeenkomst, waarin ze onprettige beslissingen nemen, ook al worden daar maar heel weinig mensen door getroffen en kan je er nauwelijks verantwoordelijk voor worden gesteld.

Niemand bespioneren of bekritisieren. Bemoei je niet met andermans werk, geef geen ongevraagd advies op plaatsen waar anderen het voor het zeggen hebben, bouwland, werkplaatsen, stallen e.d. Laat het niet lijken of je ze op de vingers kijkt.

Ondervraag met de grootste omzichtigheid bediendes of knechten over wat je van hun meester weten wilt.

Pas op dat er in je manieren, gebaren, gang, conversatie, spel, welbespraaktheid, uitspraak, lachbuien en opwinding niets is waar anderen aanstoot aan kunnen nemen.

Waar je ook mee bezig bent, als iemand naar je toekomt om je iets te vragen, dien je hem met alle voorkomendheid te antwoorden; maak duidelijk dat hij een welkome gast

is en ook dat jij bij een andere gelegenheid bij hem langs zal komen. Volg dat op met het verzoek je nu te excuseren.

Als je je om je gemoedsrust bekommert, kan je beter een hoop comfort opgeven.

Ook al dist iemand onwaarheden en ongeverifieerde feiten op, hoor hem aan.

Wanneer hij met anderen praat, corrigeer hem dan niet en laat niet merken dat je beter weet. Onthaal niemand op kwinkslagen en sarcasme alsof je hem veracht; bespot hem ook niet tussen de grappen door, op een manier dat hij kan merken dat je het meent. Ook als hij ergens slecht op inspringt, lach hem niet uit, maar probeer hem te verontschuldigen en te helpen.

Keur kwaadsprekerij nooit goed, om het even of je zelf anderen omlaaghaalt, of plezier hebt in de afbrekende kritiek van anderen.

Laat je rechten niet gelden tegenover personen die niet onder jouw gezag vallen..

GEHEIMEN TE WETEN KOMEN

Maak ook eens een praatje met iemand uit het volk; hij zal, van zijn stuk gebracht door je vriendelijkheid, vooral als je een en ander in zijn hand achterlaat, van alles loslaten (op dezelfde wijze kan je zaken van knechten te weten komen, maar niet zonder risico). Bedienden moeten tegen elkaar opgezet worden, om elkaars geheimen aan het licht te brengen. Bewaar echter met elk van hen de vertrouwelijkheid, zodat ze hun vertrouwen niet verliezen, en gebruik de verkregen wetenschap niet meteen, maar op het juiste moment.

BEDOELINGEN BEGRIJPEN

Om te beginnen, denk na over de door iemand aangevoerde argumenten en kijk of ze stroken met de door hem opgegeven beweegredenen, of alleen met zijn gewoonlijke gedrag en dat waarvan hij verdacht wordt. Kijk tevens of hij zenuwachtiger of kalmer praat dan gewoonlijk, niet in zijn eigen ritme; wanneer hij abrupt en zenuwachtig van argument verandert, is dat een teken dat hij giften heeft aangenomen. Als hij zich er niet bij neerlegt wanneer zijn argumenten op goede gronden zijn verworpen, waren deze niet de redenen voor zijn daden, maar werd hij door iets anders gedreven. Hetzelfde als hij te gekunstelde, subtiele, gezochte en onnatuurlijke of futiele argumenten aandraagt en evengoed zijn zaak met vuur bepleit. Kijk of hij, bij het naar voren brengen van hetzelfde belang, op verschillende ogenblikken andere redenen aanvoert met voorbijziening van de eerdere. Want wat we niet uit overtuiging zeggen,

vergeten we gemakkelijk. Stuur iemand die een vriendschappelijk praatje met hem maakt en zich in vertrouwen over de zaak beklaagt, dan laat hij wel iets anders horen.

GEEN AANSTOOT GEVEN

Als je je wat stroef of minder scheutig hebt betoond om iets voor iemand te doen, pas er dan voor op om niet na enige tijd over een soortgelijke zaak je aan iemand van ook maar iets lagere of gelijke rang van een vrijgeviger kant te laten zien. Op die manier wek je wantrouwen jegens jou en haat tussen hen op.

Verhard niet de discipline over je ondergeschikten zonder de nodige tegemoetkomingen. Dat roept haat of verachting op. Maar als je allebei doet, meng je liefde en vrees. Als je iets nieuws begint waarmee je anderen de ogen uitsteekt, doe dit dan op gezag van de baas om minder nijd op te wekken.

Als je ervan verdacht word je stem aan onpopulaire maatregelen te hebben gegeven, doe dan iets in het openbaar dat in de smaak van het volk valt, zoals verlichting van belasting of boetes e.d., vooral ten gunste van personen die bij het volk in tel zijn.

Als je een ongewone, grote slag wilt slaan, beleg dan eerst een geheime vergadering met een geestelijke en soortgelijke personen en breng ze aan jouw zijde, zodat ze in het openbaar jouw zaak gaan bepleiten, promovieren en zelfs afdwingen.

Als je nieuwe wetten gaat uitvaardigen, toon er dan de noodzaak van aan en voer beraad met wijze mannen. Of laat in elk geval iedereen weten dat je hun adviezen hebt verwerkt. Vervolgens verwerp je het advies van weer anderen en stel je iets anders naar jouw goeddenken in.

Nooit iemand een vrouw of meisje bezorgen of een bepaalde levensstijl aanpraten. Als je een ongelukkig advies geeft, krijg jij alle schuld van het ongeluk en die vriend ben je kwijt.

Pas er voor op uitvoerder van een testament te worden, want dat lukt je bijna nooit zonder iemand voor het hoofd te stoten.

Als je je op een gegeven moment in gezelschap bevindt van iemand die de nodige orders geeft aan zijn familie en zijn gezag laat gelden, hoor dan rustig toe als omstaander, maar suggereer hem niet hoe hij moet optreden, probeer niet te helpen.

Wanneer iemand ergens nieuw komt en de lof gaat zingen van mensen en manieren van de plaats waar hij net vandaan komt, pas er dan voor met hem in te stemmen, wees wijzer.

Als je in een geschil moet beslissen, kies dan voor het zachtere vonnis, maar predik in zaken van geweten of anderszins het strengere.

Zeg nooit in gezelschap dat je een en ander gedaan kan krijgen bij je meerderen, of dat ze je een plezier willen doen. Geef nooit aan iemand je indruk van een ander vrij, ook niet als je vertrouwt op zijn stilzwijgen.

Schilder je meerdere altijd voordelig af, wat voor functie je ook hebt. Wees tegenover je minderen, althans naar buiten toe, eerder te zacht dan te hard.

Als je te horen krijgt dat een zogenaamde vriend kwaad over je gesproken heeft, maak hem dan geen verwijten. Zo maakt je een echte vijand van iemand die nu nog onverschillig tegenover je staat.

Je moet niet alle geheimen van grote heren willen weten. Als die op een andere plaats naar buiten komen, valt de verdenking op jou. Als iemand bij je komt om zijn dank te betuigen, je te feliciteren, te groeten e.d., laat dan merken dat dit je zeer welkom is, anders heb je het voorgoed bij hem verkorven.

Als iemand zich in woord of daad niet aan een belofte gehouden heeft, maak hem er dan geen verwijt om, want dat levert je alleen maar haat op.

Laat in het spel je baas zo vaak mogelijk van je winnen zolang het alleen om de eer gaat en je er verder niets bij inboet. Je bent sterk als je van anderen wint, maar je alleen door je baas laat verslaan.

Hoe vertrouwelijk je ook bent met je baas, verlies nooit respect en discretie uit het oog, anders houdt hij je familiariteit voor verachting.

Laat nooit vallen dat je iemand, ook al was het niet tegen zijn wil, met jouw advies hebt overgehaald. Hij zal in de toekomst meer weerstand bieden. Maak ook geen grappen over het kwaad dat iemand overkwam die zich niet aan jouw raad hield, maar verontschuldig hem voor de afloop en geef de schuld aan de uitvoerders.

Schep nooit op over je prestaties, kracht, handigheid, goede raad en hulp, Vraag niet naar iemands geheimen en als je ze kent, doe alsof je van niets weet. Als je door een

meerdere in je hemd wordt gezet, moet je niet alleen niet klagen, maar ook zorgen dat hij niet merkt dat je gekwetst bent. Want wie je gekwetst hebt, ga je gewoonlijk haten.

Als je wat cadeautjes, hoe klein ook, door je baas worden toegeschoven, prijs ze dan hemelhoog, roep uit hoe je van die dingen houdt, wees demonstratief.

Wijs uit volle overtuiging alle erebaantjes af, vooral wanneer ze goed staan maar weinig nut afwerpen en helemaal wanneer ze inspanning kosten.

IEMAND AANSPOREN IETS TE DOEN

Zo spoor je iemand aan: Neem alle schade die uit een opdracht kan voortkomen op je en stel een premie voor. Om deze reden dient een legeraanvoerder voor de slag de tarieven voor ontvangen verwondingen te proclameren, wie wat krijgt en de schadevergoeding voor verloren gegane plunjezakken.

VOORZICHTIGHEID AANLEREN

Houd je meestal stil, hoor andermans argumenten aan en overweeg die voor jezelf. Pas er voor op je door de liefde te laten meeslepen. Sla je eigen woorden en daden niet te hoog aan. Houd je niet bezig met nutteloze zaken die geen enkel toekomstig voordeel opleveren en meng je niet in andermans zaken. Schrijf anderen ruimhartig de eer van het werk toe, richt zo nodig een monument voor ze op: die eer komt bij jou terug en zelfs met winst, namelijk zonder nijd. Hoed je voor woede en wrok. Wees altijd bereid te luisteren wanneer anderen over hun deugden uitweiden. Verbaas je niet teveel over nieuwigheden. Wees zuinig met raadgevingen. Doe niets om een voorbeeld na te volgen. Ga ruzie uit de weg, ook als je ervoor moet inleveren. Laat waardevolle of aantrekkelijke bezittingen aan niemand zien.

Als iemand je aanspoort iets te ondernemen, controleer dan of hij zichzelf ook aan gevaar blootstelt.

Als je moet aansporen of verzoeken en dergelijke, of een nieuwe taak op je moet nemen, ga dan eerst lezen en zoek in de geschiedenis naar soortgelijke gebeurtenissen ter informatie. Lees vervolgens redenaars. Zij doen je methodes aan de hand om jaloezie op te wekken, de zaken te verdraaien, te excuseren, te verdedigen enz. Je moet nu en dan ook ook vage formuleringen weten te gebruiken, zodat beide partijen er iets in zien, maar niets wordt besloten, zodat je er met een andere interpretatie

altijd uit kunt glippen. Want nu en dan dwingt de noodzaak ons tot die tactiek, waarmee volgens Gregorius van Nazianze Aristoteles zijn meningen opstelde.

Deze stijl pas je toe in boeken, in onaangename brieven en raadgevingen: argumenten voor zowel de ene als de andere kant formuleren en je zo weinig mogelijk uitspreken over welke kant jij aanhangt of aangehangen dient te worden. En in plaats van je uit te spreken volgt een uitweiding, een vaagheid, met een wens, een bede, of de uitdrukking van jouw gevoelens met behulp van een of andere retorische methode. Hoor kritiek aan, ook al is die ongerechtvaardigd. Zoek geen verontschuldiging, want dan zal niemand je in in het vervolg nog kritiek geven. Betoon je daarentegen bijzonder erkentelijk, ingeval bruikbaar. Wat je niet kunt gebruiken, laat dat aan je voorbij gaan en sommige kritiek kan je ook verwerpen.

Oefen je erin bij elke gelegenheid argumenten voor beide partijen te kunnen aanvoeren.

Wanneer je als gezant met de vijand onderhandelt, laat dan alles wat je in deze functie te horen hebt gekregen aan je bevelhebber weten, om verdenking van ontrouw weg te nemen. Pas dit ook in andere gevallen toe.

Vaardig degene die jou tegenspreekt niet af, want hij zal ook andere dingen dan jij aanraden.

Laat je raadgevers een verschillend temperament en karakter hebben (gematigde vind je niet gemakkelijk): een koele, een vurige, een zachte en een harde. Zo haal je uit verschillende adviezen degene die het meest met jouw belang overeenkomt.

Wees altijd attent op welke richting het lot neemt of kan nemen. Zorg dat je ook de laagste hulpjes van je baas aan jouw zijde hebt.

Besteed op willekeurige of vaste dagen enkele uren aan het bij jezelf te overleggen hoe te werk te gaan als het een of ander je zou overkomen.

Houd van je personeel en vrienden een journaal bij, met elke bladzijde onderverdeeld in vier kolommen. In de eerste registreer je de schade veroorzaakt door tekortkomingen in zijn functie. In de tweede wat jij met jouw inspanning hun aan voordeel hebt geleverd. In de derde noteer je wat hij voor jou heeft gedaan. In de vierde de jou onwelgevallige opdrachten die hij aangenomen heeft en de buitengewone werkzaamheden die jij hem opgelegd hebt. Zodoende heb je altijd een antwoord klaar op klachten of gesnoef. Gebruik deze regels in de dagelijkse omgang.

Of je nu ten onrechte of terecht door je meerdere bent terechtgewezen, verontschuldig hem te allen tijde en spreek geen kwaad over hem. Doe al het mogelijke om geen enkele belofte op schrift te zetten, vooral niet aan vrouwen.

Probeer, als je kan, uit de buurt te blijven van dingen die je het meest aantrekken en emotioneren, of geef je er alleen na lang beraad aan over. Hoe je je belangen ook hebt veiliggesteld, het kan nooit kwaad ze nog veiliger te stellen als je de kans hebt. Analyseer jouw en andermans handelingen achteraf, wat eraan ontbrak, welk ogenblik beter was geweest e.d.

VOORZICHTIG TE WERK GAAN

Een verstandig mens moet twee houdingen kunnen aannemen: de eerste is die van waakzame vertrouwelijkheid, wanneer velen vriendschap ten toon spreiden met bedrieglijke oogmerken.

De tweede houding is een soort ruimheid, waarmee we niet onbegrensd tegenover iedereen de waarheid willen spreken, maar fouten of gedrag willen corrigeren. Deze zelfbeheersing en schijnbare oprechtheid is te verkiezen en ook nuttig.

Vertrouw niemand een geheim toe, want er is niemand die niet binnen een uur je vijand kan worden.

Doe niets wanneer je je euforisch voelt: je gaat fouten maken of je mond voorbij praten.

Vertrouw er niet op dat je daden welwillend zullen worden uitgelegd, want van dat soort uitleggers zijn er in de hele wereld nog geen twee.

Vertrouw niets aan papier toe wat je niet wilt dat door een derde gelezen wordt; zing liever diens lof en zorg dat de brief in zijn handen komt.

Als je merkt dat iemand informatie uit je probeert te trekken door te doen of hij er al bekend mee is, verbeter hem dan niet als hij zich vergist.

Negeer of verontschuldig andermans gebreken. Verberg je gevoelens of toon het tegendeel ervan.

Hoe groot ook de vriendschap, stel je de haat voor, bij voorspoed de tegenslag.

Als je de winnaar bent, pas er dan voor op om aanzienlijke gevangenen aan hun vijand uit te leveren. Wanneer de zaken een andere keer nemen, moet je iets hebben waarmee je de vijand ertoe kan brengen jou te sparen. Zorg er daarentegen voor dat de commandanten goed behandeld worden en probeer een vorm van contact met ze te onderhouden zolang er geen goede reden is dit niet te doen.

Onderneem niets als je het niet meteen kunt verantwoorden, want de mensen wachten geen uitleg af om je daden te veroordelen. Het leven is nu zo, dat sommige goede bedoelingen al worden veroordeeld, laat staan degene die twijfel opwekken.

Als je voor iemand een goed woordje wilt doen, dient de aanbeveling een lijst verdiensten te zijn van degene die je aanbeveelt. Want je moet nergens zo voor uitkijken als je superieuren lastig te vallen met onwelkome aanbevelingen. En zoek een rustig moment uit voor het gesprek.

Niemand verdiensten toekennen is vrekig. Beletten dat andermans goede verdiensten worden erkend is wreed.

Als ondergeschikten of dienstpersoneel je een verzoek doen, dienen ze het op schrift te stellen, zodat je gemakkelijker alle gevolgen ervan kunt overzien. Jijzelf licht echter je antwoord uitsluitend mondeling toe.

Als je praat met personen die je op woorden proberen te vangen, werp dan tegen dat je veel voor de grap zegt, of tegenargumenten uitprobeert en dat ze dat maar door de vingers moeten zien. Met deze redenering heb je, mocht je iets onoverdachts ontvallen, de verontschuldiging klaar dat je eerder gewaarschuwd hebt dat je vaak dingen voor de grap zegt.

Als je merkt dat je zo opgaat in spel, jacht of liefde dat je door je emoties wordt meegesleurd, verbied jezelf die dan onmiddellijk; anders sta je op het punt een groot aantal stomiteiten te begaan.

Wikkel zaken met kinderen, ouderen, harde types, lieden met een onbetrouwbaar geheugen en bovenal met tirannen, zoveel mogelijk in gezelschap van getuigen af, neem alleen schriftelijke opdrachten aan, vraag erom.

Geef geen raad aan opvliegende en impulsieve personen, want die gaan pas denken als het al is gebeurd.

Waar er waarschijnlijk op je wordt gelet, moet je niet teveel zeggen; een uitgljier is gemakkelijk als je veel praat.

Waar er waarschijnlijk op je wordt gelet, moet je niet teveel zeggen; een uitgljier is gemakkelijk als je veel praat. Het is nu eenmaal zo dat waar zwijgen laf is, het roekeloos is te spreken.

Doe, wanneer je niet weet wat je baas wilt, of je het voorstel van je af hebt gezet en laat hem, na de argumenten van beide zijden te hebben uiteengezet, de vrije keus.

Bekijk van alle gevallen de voor- en nadelen om zo nodig naar een van beide kanten te kunnen afbuigen; laat dit een veelzijdig en nuttig wapen zijn.

Je vensterluiken moeten aan de binnenkant zitten en aan ruitzijde moeten ze donker geverfd zijn, zodat je niet kan zien of het venster al dan niet afgedekt is.

JE VAN EEN ONWELKOME GAST ONTDOEN

Geef je bediende instructies dat hij je op een teken van jou in je oor komt fluisteren dat een zaak van het hoogste belang je roept. Of je stuurt een koerier met brieven naar binnen, die zegt dat er schade is aangericht, of dat er onlusten onder je onderhorigen zijn, of dat de artsen je verboden hebben te praten, te drinken enz. Laat je paard met zorg gezadeld voorkomen, alsof je op het punt staat af te reizen. Laat zijn paard haver geven dat in een wolvenpels geschud is. Laat een stalplaats verzorgen, maar een waarin een wolvenkadaver begraven ligt. Laat hem een slaapkamer geven, maar met een bed vol bedwantsen en vensters waardoor het inregent. Sluit de schoorsteen van boven af, zodat de rook terugkeert, zorg voor een nieuwe oven die nog stinkt.

OMGANG MET ANDEREN

Weet tot welk type je behoort. Er zijn er die eerst wat stug zijn in de conversatie, maar stukje bij beetje loskomen; hun intelligentie komt niet meteen tevoorschijn. Anderen laten zich onmiddellijk kennen als intelligent en belezen, maar kosten meer tijd en schieten op ongezonde wijze te kort in beoordelingsvermogen of rechtlijnigheid. Pas nu je omgangsstijl aan. Als je tot het eerste type behoort, voeg je dan niet zo vaak in het gesprek, maar wel voor langere tijd; als je het tweede type bent, sluit je dan vaker aan

maar hou het korter, zodat je welkom blijft. Weten te zwijgen, geleerd hebben niet te haten, het niet beneden je waardigheid achten verdraagzaam te zijn, dat is de veiligste omgangsstijl.

Kom niet te vaak te gast, zodat je geen waarde verliest. Kies gespreksonderwerpen waarvan je weet dat ze hem aanspreken. Bij sommigen laat je je verbeelding werken, bij anderen gaat het over wapens, literatuur e.d., steeds in positieve zin.

Ga niet in gesprek wanneer hij door andere zaken in beslag genomen wordt, want dan zal hij minder op je letten.

Wees ernstig met de melancholici, direct met cholericen en geduldig als je een ondergeschikte bent.

Doe niet te ernstig; wees niet breedspakig tegenover een geleerde of expert, geen argumenten op elkaar stapelen. Gebruik een andere redeneerstijl tegenover lompe personen. Wees bedacht op het juiste of verkeerde moment. Doe al het mogelijke om vrienden te worden met hen die de grootste aanhang of de meeste populariteit hebben.

Wees bij elke gelegenheid op alles voorbereid door van tevoren te bedenken wat te doen wanneer bijv. iemand in gezelschap te openhartig wordt: verzin een manier om de steek onbewogen langs je heen te laten gaan, neem je voor hem zachtmoedig te antwoorden en overtuig jezelf ervan dat je naar buiten gaat laat zien, wat je van binnen hebt voorbereid.

Als je over een derde moet praten, noem dan geen naam, plaats, tijd en andere omstandigheden, waaruit een toevallige voorbijganger kan opmaken over wie het gaat. Ongeloofwaardige voorvallen die de indruk maken of ze verzonnen zijn moet je, ook al zijn ze echt gebeurd, nooit navertellen.

Behandel iedereen met respect, alsof ze je meerderen zijn. Draag eerlijkheid uit in wat je zegt over zaken die rondverteld gaan worden, dat het jou geen schade kan toebrengen, of als welmenend kan worden geïnterpreteerd.

Ga niet om met personen die je laten merken dat ze tot alles in staat en voor alles te koop zijn, want dat zijn ze ook ten koste van jou.

Ga verbitterden en desperado's uit de weg. De omgang met hen is vol gevaar.

Wees in de omgang met superieuren kort van stof, ze hebben liever dat je naar hen luistert. Wees in dit geval een filosoof, geen redenaar. En hoe vertrouwelijk ze ook doen, toon respect.

Praat zo weinig mogelijk en dan nog alleen op verzoenende toon met iemand die een levenslange machtige status heeft gebruikt om zijn tong aan te scherpen. Vleien is zo nu en dan ook nodig om de baas aan jou te binden. Anders verliezen deze heilige waarheden hun geldigheid. Maar zorg er wel voor dat je vleierij iets waars bevat en er een korstje vrijheid op zit, dat 't lijkt alsof je recht uit het hart spreekt.

Laat de ouderen een ereplaats, verdraag, prijs, aanbid hun kritiek, want ze staan klaar om zich over je te beklagen.

Prijs en aanbid de ijdeltuiten, maar laat je strepen zien aan de kinkels.

Hou je op afstand van kletskousen die het hart op de tong hebben.

Juich steevast toe wat iemand plezier doet en veracht wat hij haat. Als je dat niet doet, hoe argeloos ook, beledig je hem.

Als je met afzonderlijke personen te maken hebt, doe dan alsof hij je enige vriend is en je nooit andere vrienden zult hebben.

VERMAAK

Doe niets obsceens in woord of daad (dat is iets voor clowns), doe geen vogels of dieren of andere dingen na.

Maak nooit persoonlijke grappen waarmee je iemand in verlegenheid brengt, over lichaamsgebreken of manieren, want die laten een bittere herinnering achter.

Praat niet over iemands tegenslagen, of hij nu aanwezig is of niet: deze dingen hoor je aan, maar zeg je niet. Voor een eerlijk en vriendelijk publiek kan je avontureschrijvers voorlezen en vooral ook dichters om te leren emoties af te wisselen. Geef geen typering van bekende personen, wees nooit te vrij, doe niets verwijtbaars.

HINDERLAGEN ONTLOPEN

Met een valse vriend speel je een ruzie op een manier dat hij denkt dat het om een echte ruzie gaat en zich uitspreekt en de situatie naar zijn hand wil zetten. Zodra hij zijn kruit verschoten heeft, ga je hem voortaan uit de weg en verdraag je hem. Dit geldt ook voor hinderlagen van rovers op de weg en andere gelegenheden waarvan je weet dat er hinderlagen zijn. Waar een val voor je wordt uitgezet, vlucht je en lok je hen in een hinderlaag. En als een hinderlaag door een krachtige tegenstander wordt gelegd, doe alsof er niets aan de hand is, zodat het niet meteen tot een handgemeen komt. Zoek een tussenweg voor je antwoorden, dat je geen schade oploopt en ook niet laat merken dat je de kwade bedoelingen hebt voorzien.

Als ze je meeslepen in een affaire die je schade zou berokkenen, toon je dan bereid deze uit te voeren en bereid je voor zolang er geen organisatorische problemen zijn. Intussen heb je andere bedoelingen.

GELD VERKRIJGEN EN BEHOUDEN

Sla een bescheiden schenking niet af en mijd uitgaven, wees daar niet ruim in, zorg dat zelfs brood- en etensresten en haver voor de paarden niet worden verspild. Raadpleeg goede economen en leer van hen hoe te werk te gaan. Denk na over wat je kan verkopen van wat je land opbrengt, wat te planten en te bewerken en huur zo nodig vaklieden in.

Zorg dat je volledig overzicht over je inkomen hebt en hou het voortdurend in het oog.

Als je voor uitgaven staat, bedenk dan van tevoren hoe je deze kunt terugkrijgen, zodat je niets kwijtraakt. Als je bijvoorbeeld de moed van je soldaten wil belonen met 4000 écu's, kondig dan eerst de geldboetes aan voor gokkers en dat soort delinquenten waarmee de schenking kan worden gefinancierd.

Koop geen kostbare huisraad dat door gebruik slijt en aan waarde verliest, maar spullen die net goed genoeg zijn voor je status. Zo'n zilveren vaas waarvan de waarde meer in de arbeidskosten dan in het materiaal zit - als de nood aan de man komt heb je er weinig aan.

Bedrog van een koopman kan je ontdekken door, nadat hij je de rekening heeft opgemaakt, hem een paar uur later, alsof je het vergeten bent, te vragen deze uit zijn hoofd te herhalen. Als de rekening vals was, zal het bedrag niet kloppen.

JEZELF EN ANDEREN PROMOVEREN

Wanneer een functie die jij zou willen hebben moet worden toegewezen en een competente persoon wordt gezocht, beschrijf dan een persoon als jijzelf en zo toevallig jouzelf. Wanneer deze aan jou wordt toegekend, doe dan of je er geen zin in hebt en tevreden bent met je huidige status.

Leg je toe op goede en duidelijke plannen, dingen die bij het volk in de smaak vallen. Bevorder de bouw van openbare werken en zaken die gedaan kunnen worden zonder je onderhorigen te belasten.

Vertrouw er niet op dat je met je talenten en verdiensten elke functie kan krijgen, dat ze die als het ware noodzakelijkerwijs aan jou moeten geven, alsof niemand even capabel is. Ze zullen deze liever aan een incompetent persoon geven dan aan zo iemand. Gedraag je alsof de baan alleen bij gratie van de baas te verkrijgen is.

Weet welke functies vrijkomen, beloof gehoorzaamheid, gebruik kruiwagens; laat geen gelegenheid voor dienstvertoon voorbijgaan; maak je klein, zeg dat je er duidelijk nog niet aan toe bent, betuig de grootst mogelijke dankbaarheid.

Als voor jouw ambt uitgaven nodig zijn en er is niemand zo machtig als jij, geef dan, om de functie onoverdraagbaar te maken, alle opbrengsten ervan voortdurend uit, zodat alleen een machtig en rijk persoon die op zich kan nemen. Zo blijft hij in jouw huis.

Je doet het beste altijd zo hoog mogelijk te mikken. Als je studeert, studeer dan zoveel je kunt, negeer het gepronk met hun intelligentie dat sommige intellectuelen zich aanmeten; als je capaciteiten wilt hebben, streef de hoogste na, als je ambten wilt, probeer er zoveel mogelijk te krijgen; heb je handen vol en je bent overal van je plaats verzekerd.

Het beheer over goederen moet niet voor het leven gegeven worden, maar voor periodes van drie jaar. Wie de winsten verhoogt en de zaken rustiger beheert, bevestig die in zijn functie; zekerheid mag niet in luiheid ontaarden.

Zodra je in de gunst staat vraag dan wat je kan; doe je zo mak mogelijk voor.

OP VERZOEKEN REAGEREN

Niet meteen weigeren, maar alleen met de nodige argumenten; als je geweigerd hebt, niet meer verslappen, alleen om ernstige redenen toegeven. Als je gaat weigeren bedenk dan iets, doe alsof er een probleem is, een brief is aangekomen, een ongelukkige omstandigheid aangekondigd. Voor dit doel loont het een sober gekleed knechtje te hebben dat op een bepaald teken ingrijpt en met woord en gebaar duidelijk maakt dat je niet aan het verzoek kunt voldoen. Zeg dat het een terecht verzoek is. Als de vrager aanhoudt doe dan alsof je nadenkt op welke manier je jouw gevoelens voor hem recht kunt doen. Draag de voortgang aan een tevoren geïnstrueerde ondergeschikte op, aan wie je uitlegt hoe het aan te pakken en opdraagt de zaak te behartigen alsof het de zijne was.

Als je hem naar een ander doorstuurt, geef dan, om te voorkomen dat die niets doet, de vrager aanwijzingen over hoe hem te benaderen.

Het is de aard van het volk zoals hun pet staat te vliegen, te sterven en weg te kwijnen. Daarom moet je, als ze iets verkeerd vragen, dat niet meteen weigeren, maar met fraaie redeneringen en wat aardigheden de boot afhouden. Als de vrager in werkelijkheid een gunst voor zichzelf wil, aarzel dan niet; hij zal niet langer aandringen of een andere richting inslaan.

Gedooig antipathieën, zodat ze hier niet schijnheilig over doen, maar je ze aan je bindt.

Als je iemand een functie niet kunt weigeren, sta hem er dan een toe waarin hij risico loopt, maar het bewind van een ervaren man niet in de weg zit. Laat hem alle eer in je gevolg. Verzin wat eerbewijzen om op de kosten van zijn functie te besparen, zoals de hulde die de Romeinen brachten met lauweren, armbanden e.d. Want een man wordt net zo goed door dit vertoon gedreven als door beloningen.

Stel elk jaar, of ten minste om de drie jaar, een moment in dat je de eerder genoemde personeelslijst doorkijkt, sommige uit hun functies zet, anderen promoveert, beloningen uitdeelt en ook enkele verzoeken aanhoort. Laat weten dat als iemand iets voor zichzelf vraagt en dit geweigerd wordt en hij het door anderen laat verzorgen, hem in het vervolg alles zal worden geweigerd.

IN EEN GEVOEL KOMEN

Haal voorbeelden van gevoelens uit dichters, zoals die in *Palatium Eloquentiae* en degene die je nodig hebt herhaal je tot je ervan doordrenkt bent. Vertrouw niemand, ook je beste vriend niet, toe dat je acteert. Besteed minstens evenveel aandacht aan je gezichtsuitdrukking en geestesinstelling als aan je woorden: heel veel wordt van het gezicht afgelezen. Overwin je verlegenheid, zodat je doelbewust, ongeremd en adequaat optreedt.

EEN BANKET AANRICHTEN

Kies met zorg en beraad de meeste dingen zo uit dat ze bewaard kunnen worden, zoals uit suiker of vaste stof gevormde dingen, fontein, bergen, zelfspelende muziek en ook zaken van waarde (niet teveel), met bont beklede kandelaars bovenop de wapenschilden van je gasten, verfijnde wijnen zoals Arnoldus van Villanova ze beschrijft, liefst in verschillende kleuren en met verschillende aroma's en exotische smaken.

Gekleurde bloemensalades, enorme samengestelde en gekruide eieren, in ijs brandende lichtjes, welriekend vuur uitbrakende vulkanen, sneeuwfontijnen, fruit met een kunstmatige geur, aan de eigen boom op tafel gebrachte appels, allemaal dingen die je met weinig kosten in je eigen tuin kan laten groeien. Geef ook dezelfde groenten met vreemde kleuren. Geweekte appels en druiven, vlees op verschillende en zonderlinge manieren bereid, zie Platina en Apicio. Want op tafel wordt het exotische meer op prijs gesteld dan het smakelijke. Levende kreeften tussen de gekookte door, vleeswaar met uit deeg geknede botten, in houten vormen als vissen gemodelleerde vleeswaren, overgoten met dikke sauzen in plaats van bouillon. Wieltjes van ijs die naar beneden rollen. Van die dingen die vanzelf van kleur veranderen, verschijnen en verdwijnen, kazen in verschillende formaten en rijpingsgraden, Ook de schalen, waarin ze worden opgediend kunnen bijvoorbeeld met valse edelstenen worden uitgerust.

PROBLEMEN VOORKOMEN

Pas op voor de kleinste defecten, laat je beheerders je meteen aanwijzen waar een probleem dreigt en niet wachten tot de nood aan de man komt. Laat ze ook zeggen wat ze denken dat de oorzaak is. Wanneer je ziet dat er gerepareerd of verkocht moet worden, is het dienstig deskundigen te raadplegen over zaken waarin jij geen ervaring hebt. Laat de opzichter elke week rapporteren over de beheerders enz. Laat er een zijn

waar iedereen benauwd voor is, die het huis doorzoekt, kijkt of alles dicht is, wie het huis uit zijn. Als jij een functie op je hebt genomen, geef dan zo helder mogelijk rekening en verantwoording van alle uitgaven en inkomsten, hoe goedaardig je baas ook is.

EEN VERNIEUWING INVOEREN

Denk om te beginnen goed na over vier punten. Het eerste is of het niet eerder nadeel berokkent dan nut afwerpt. Het tweede is of je hiervoor over de juiste vaardigheden beschikt. Het derde is of het je status ten goede komt. Het vierde is of je goed aangeschreven staat in het gebied waar je de zaak wil invoeren.

NIETS VERLIEZEN BIJ AFSPRAKEN

Als je met de een iets op de afloop van een bepaalde gebeurtenis inzet, leg dan tegelijkertijd met een ander hetzelfde bedrag in op de tegenovergestelde uitkomst van dezelfde gebeurtenis. Op die manier speel je altijd op zeker.

Aan overeenkomsten die je tot veel verplichten moet je altijd vage voorwaarden toevoegen, die nauwer of ruimer kunnen worden geïnterpreteerd. Bijvoorbeeld: dat je bij de overgave van de stad alles zult sparen als er zich geen opstand voordoet, maar je voegt er niet aan toe of die opstand algemeen is of van enkelingen en tegen jouw troepen of andere. Als het nodig is en de rechtvaardigheid het vraagt, treedt je uit het pact terug. Bij beloftes dat je dit of dat volgens mijn wensen zal uitvoeren, zal het makkelijk zijn een tekortkoming aan te wijzen.

EEN VERGISSING TOEDEKKEN

Als het je overkomt verkeerde woorden te kiezen of iets onbekookts te betogen, doe dan meteen of je het gezegd hebt om de mening van de anderen te peilen, of om iemand op de proef te stellen. Lach alsof het je gelukt is, of doe spijtig dat 't je niet gelukt is.

Als je door onwetendheid een vergissing hebt begaan, vraag het dan bij niemand na op een manier dat hij merkt dat je niet wist dat je je vergiste; maar bedenk tevoren een manier om achter de waarheid te komen, of probeer uit te vinden welke conclusies een

ander in een dergelijk geval zou trekken, waarbij je er opnieuw goed voor oppast dat ze niet merken dat je het niet weet.

Als je vergeten bent wat je gezegd hebt (dat overkomt iemand die zich gewoonlijk niet anders voordoet dan hij is), pas dan op dat je niet per ongeluk het tegenovergestelde ervan debiteert. In dat geval doe je er beter aan de belangrijkste dingen die je gezegd hebt te noteren.

Pas er heel erg voor op de mensen niet in verwarring te brengen, want dat staat dom of verdacht. Wees op beide mogelijkheden attent.

OPSTOKEN TEGEN BOOSDOENERS

Spreek waardierend over degene die uit de gratie dient te raken bij een machtige begunstiger, maar op zo'n manier dat de lof bij de beschermheer afkeer opwekt. Voeg er aan toe dat het om een algemeen gerucht gaat en dat het niet jouw interpretatie van de feiten is, laat de conclusie hangen dat hij aan zijn reputatie moet denken, maar suggereer dat deze op het punt staat op de proef gesteld te worden en leg er tegelijk de nadruk op dat hij zich niets van geruchten moet aantrekken en geen oude koeien uit de sloot moet halen; zorg dat hij begrijpt dat hij zijn zaken moet behartigen. Of prijs zijn favoriet, alsof je met hem meevoelt, maar noem, je stem dempend, zijn gevoelens wat overdreven, zeg dat hij onkwetsbaar is voor de gevolgen, maar dat zijn blazen wordt aangetast door deze zwakheid, die je niet moet noemen.

Bedreig nooit degene die je schade wilt toebrengen, omdat hij zijn voorzorgsmaatregelen zal nemen, maar doe alsof je machteloos bent en er niet toe in staat bent ook al zou je het willen. Breng hem binnen je vriendenkring, richt een feestmaal aan om hem op zijn gemak te stellen, heb spionnen paraat en lok een uitspraak uit, bijvoorbeeld over de baas, en je hebt iets om hem aan te geven

Dik de daad van je vijand aan met de vreselijke gevolgen die uit de straffeloosheid ervan zouden voorkomen. Intussen vraag je, om te laten zien dat je geen haatgevoelens hebt, strafvermindering voor hem, maar niet langs doelmatige weg, en je vaart lang uit over de haat en moraal die uit de feiten blijkt. En als de gelegenheid zich biedt breng je stap voor stap het proces op gang.

Je moet niet met teveel mensen tegelijk ruzie maken, maar tussendoor ook vriendschappen sluiten. Wees er altijd op bedacht eerst je eigen belangen veilig te

stellen, voordat je wraakhandelingen jegens een ander op touw zet. Laat je niet meeslepen door wrok en mis geen gelegenheid je zaken te behartigen.

JE VAN EEN VRIENDSCHAP LOSMAKEN

Snij niet in één keer de vriendschapsbanden door en niet uit woede vanwege een belediging, maar bevrijd je na een verzoening geleidelijk uit de hevige bijna-liefde, of zorg, om deze zachtjes vanzelf te laten ontbinden, dat je hem weer tegenkomt en als het zo uitkomt nodig je hem uit voor een diner en heb je een kort zakelijk gesprek met hem, om te laten zien dat je niet alleen een vriend was toen je hem nodig had.

Als je denkt dat iemand op de welwillendheid van de baas rekent, kom dan van een vriend van de baas te weten waaraan deze het meest gehecht is en wat hij niet dan met de grootste moeite, of helemaal niet, zou afstaan. Haal de eerstgenoemde over om dat te vragen en als hij dan moet constateren dat het hem geweigerd is, wrijf hem dan tussen neus en lippen door in dat iets zo futiels hem geweigerd is.

Breng hem ertoe dat hij dingen te leen vraagt die hij waarschijnlijk zal vernielen, paarden voor een lange reis, kleren voor een diner, liefst op een moment dat hij ze zelf nodig heeft. Als hij weigert is 't kwetsend, zo niet dan is het resultaat hetzelfde. Of andere dingen, wat dan ook, zonder teruggavetermijn, zodat hij, wanneer hij het zich herinnert of zichzelf verwijten maakt, zich schaamt de ander tegen te komen en zo de vriendschap geleidelijk verkoelt.

Laat rondstrooien dat hij door een vriend geholpen wordt te leven, dat hij zelf hulpeloos is; dat de vriend zijn huis voorbijloopt, zelfs zijn familie. Noem zijn schulden. Dan zullen ze elkaar wel minder zien en uit elkaar groeien. Of zorg dat de vriend een geheim aan hem toevertrouwt, dat je intussen aan een menigte anderen laat weten. Zo zal hij zijn vriend gaan wantrouwen.

COMPLIMENTEN GEVEN

Doe dit zo ongedwongen mogelijk, je handelt en spreekt alleen naar eigen oordeel en voor het welzijn van iedereen en je vindt niets erger dan vleierij. Maar zijn zachtheid en vergevensgezindheid zijn te excuseren, hij wil alleen maar goed zijn, hij verkwijnt bij hardheid. Nooit dingen als maatstaf nemen die, wanneer je er een om prijst, anderen duidelijk in verlegenheid brengen, tenzij misschien als er chaos is en ze allemaal door

elkaar heen praten. Laat in dat geval de deugd van je vriend ongenoemd en negeer zijn fouten.

VOORKOMEN DAT IEMAND ZICH VOOR EEN OPDRACHT EXCUSEERT

Zeg dat je aan zijn verzoek hem te excuseren zal voldoen, zodra je iemand gevonden hebt die beter is dan hij. Laat de brief achter die op een bepaalde dag na jouw vertrek gelezen wordt en intussen maak je zijn aanstelling aan iedereen bekend. Als hij een brief terugschrijft, geef er dan geen antwoord op. Als hij in persoon een smeekbede tot je richt, zeg hem dan eenvoudigweg dat zijn verblijf op die plaats van zeer korte duur zal zijn en dat als hij er over niet al te lange tijd van af wil zijn, dat hij wat moet opbouwen om te laten zien wat hij waard is teneinde bepaalde roddelaars de mond te snoeren. Want jij geeft deze opdracht alleen aan wie je een hogere bestemming hebt toegedacht, aan iemand met duidelijke bekwaamheden.

JE WOEDE BEDWINGEN

Kwaad worden is nergens goed voor. In de meeste gevallen zal je zien dat je slecht begrepen hebt wat je is overgebriefd. En als je in de tussentijd je woede uit, laat dat blijvende schade achter.

Een belediging door een slappeling of verliezer kan je makkelijk van je afschudden, vooral als je weet dat hij je niet kan raken, laat staan schade berokkenen.

Als je meerdere je uitscheldt, laat dan niet merken dat het je aanpakt en maak je niet meteen uit de voeten. Een goede ambtenaar wijkt niet van een kwade meerdere.

Als je gekwetst wordt doe je er het beste aan te doen of er niets aan de hand is, want uit de ene ruzie komt de volgende voort en het is afgelopen met je rust. Mocht je al als winnaar uit de strijd komen, dan is je overwinning erger dan een verlies, omdat je zo nog meer over je afroept.

Zodra ze tot rede komen kan je antwoorden dat je hun ironie of kwaadaardigheden best begrepen hebt, maar ga alleen in op hun woorden, niet op hun bedoelingen en laat merken dat je andere dingen aan je hoofd hebt.

Als iemand je aan tafel aanvalt zonder je naam te noemen, over iets wat jij op touw zou zetten, maak jij je daar dan ook kwaad over alsof je je totaal niet bewust bent van de

streek die hij je levert, of doe of je het niet begrijpt en geef een antwoord dat er niets mee te maken heeft. Maar als hij zo ver gaat je bij naam te noemen, gedraag je dan alsof hij niet in ernst spreekt maar voor de grap doet alsof hij kwaad is. Je voegt er een paar grappen aan toe die hem niet raken maar tot de hilariteit bijdragen, bijvoorbeeld door tegen hem uit te varen alsof hij iemand anders was en jij veel meer dan hij zou vangen. En als hij dan nog niet tot bedaren is gekomen doe je er nog een schepje bovenop om te laten zien hoe futiel de kwestie is.

Als het je overkomt door iemand op onbehoorlijke wijze ontvangen te worden, doe dan alsof je er niets van merkt. Verberg je ontstemming en gedraag je alsof je met alle eerbetoon bent behandeld. Zo wordt zijn onbeleefdheid pijnlijk voor hemzelf en zal hij in zijn verwarring zijn vergissing met voorkomendheid compenseren.

Je nieuwverworven adel wordt ter discussie gesteld. Als iemand uitvaart over nieuwverworven aanzien, prijs dan wat hij aan oud bloed heeft, laat dat in gelijke verhouding staan tot andere zaken. Als je openlijk wordt aangevallen of geen mogelijkheid ziet te doen alsof er niets aan de hand is, heb dan altijd een geestig antwoord of een anekdote paraat, maar elk van beide ter snede, waarmee je de weg vrij maakt voor een ander gespreksonderwerp. Het is ook dienstig voor deze gevallen over iemand te beschikken die op jouw teken een bericht komt brengen met, zeg, nieuws dat er iets merkwaardigs gebeurd is, of dat opwekt naar iets bezienswaardigs te gaan kijken.

Geef je vijand de tijd zelf het onfatsoenlijke van zijn daad in te zien, maar zeg het hem niet, zodat het niet lijkt of jij hem telkens kwaad moet maken.

Als iemand zich voorneemt een zaak absoluut binnen een bepaalde tijd af te handelen en er iets tussen komt, pas dan op voor die plannen.

VLUCHTEN

Laat je alcohol brengen alsof het brandewijn is, en nadat je er van gedronken hebt, veeg je het met stro over een kledingstuk uit, herhaal dit en hang het op; de cipier zal denken dat je een aanval van wanhoop hebt en zijn taak in de steek laten om anderen erbij te halen. Maak van de gelegenheid gebruik. Doe alsof je ziek bent door meekrap te eten voor een bebloed achterste, een onregelmatige pols door bij de elleboog in te knijpen, bleekheid door iets in te nemen, laat een arts roepen, zeg dat je uitgeput bent door slapeloosheid; vraag naar het huis van de cipier, te worden overgebracht, zeg bij hem te willen eten, vraag een slaapmiddel voor jezelf dat je toevoegt aan de drank die je je gastheer aanbiedt.

Als je je vlucht voorbereidt met jouw mensen, zeg je dat je die gewapend onderneemt, zodat als een van hen door de achtervolgers wordt ondervraagd, hij die ontmoedigt. Laat een met bloed besmeurd zwaard op de weg vallen. Laat je kleren achter aan de oever van een rivier alsof ze je in de golven hebben geworpen. Of geef aan je kameraden te verstaan dat ze zich naar een veiligere plaats terugtrekken en zodra je alleen bent steek je het huis in brand, alsof je jezelf in het vuur hebt geworpen. Zorg voor een mak paard met hoefijzers die omgekeerd bevestigd kunnen worden en eetwaar die lang bewaard kan worden.

Vraag niet naar één weg, maar vraag meerdere wegen en kijk vooral naar de weg die je niet gaat inslaan. Als je steden of dorpen uitkomt, ga dan meteen het land in en keer pas op de gekozen weg terug nadat je kleed, mantel en je uiterlijk veranderd hebt. Als ze je op de hielen zitten, laat je paard dan gewond achter op een plek waar ze het vinden, zodat ze denken dat je gedood bent. Laat je muts in een rivier of sloot drijven, zodat ze denken dat je op de bodem ligt. Zorg ook voor een dekkleed voor je paard dat met grove steken aaneen genaaid is en waarvan je de kleur kunt veranderen waar je wilt en een vliesmasker dat aan beide zijden met verschillende gezichten is beschilderd, die je naar believen kunt verwisselen.

STRAFFEN EN CORRIGEREN

Pas er voor op eigenhandig wreedheden te begaan. Als het nodig is iemand flink te straffen zonder dat er een directe ernstige aanleiding voor is, ga je als volgt te werk. De man sleurt het kind, dat je kunt vergeven of gewoonlijk licht straft, op ruwe wijze mee. Het zet het op een klagen en schelden. Het moet opnieuw worden gestraft en opnieuw klaagt het. Dan is het wegens halsstarrigheid schuldig aan een ernstig vergrijp en krijgt het de zwaarste straf van de zwaarste categorie. Jongeren kunnen door de straf van kwaad tot erger vervallen, dus je kunt beter wat door de vingers zien. Maar die dingen die hun lust bevredigen, mogen niet van kwaad tot erger gaan, dat ze gaan proberen steeds meer te krijgen of telkens in dezelfde zonde terugvallen.

Als je iemand uit je huis, hofhouding of kantoor hebt verwijderd en je dat kwalijk wordt genomen, maak dan publiek dat het je spijt dat je zo laat gemerkt hebt dat hij je stelselmatig ten nadele van je onderhorigen adviseerde en dat juist voor degenen die zijn zaak bepleiten van nu af aan de zaken zullen verbeteren.

Oefen vrijuit je rechtspraak uit via anderen, zolang de schade niet aan jou wordt toegeschreven. Als bijvoorbeeld jouw opzichter je onderhorigen op de knieën wil brengen, laat hem dan aanmanen (als de publieke zaak dat vereist), dat ze zich

verplichten het goed te maken en hoe dan ook zich uit vrije wil tot een of andere boetedoening verplichten.

Als je iemand wilt corrigeren, overleg dan met hemzelf over de boetedoening; hij zal niets gemakkelijker aanvaarden dan wat hij zelf bedacht heeft en zelf zijn straf vaststellen.

Wees een vriend bij de ondervraging, doe zolang je dat kunt zonder een ander te benadelen, alsof je van niets weet, maar belaster geen onschuldigen. Geef hem brieven met andere aanbevelingen voor een van je opzichters; in het geheim zorg je ervoor dat ze zijn straf uitvoeren.

Als je van iemand een nuttiger mens wil maken, geef hem dan een baantje waarin hij bij anderen de fout moet corrigeren waaraan hij zelf lijdt. Laat bijv. een drinker drinkers straffen opleggen.

Als iemand zich voldoende en openlijk vernedert, pas dan op dat je zijn wanhoop niet op de spits drijft en breng hem er ook niet toe zich uit alle macht tegen de beschuldiging te verzetten, stel je tevreden met een middelmatige straf. Als je tot een matige straf besloten hebt, moet je wel afwachten of hij zijn leven betert.

Wanneer je tegen misdadigers optreedt, laat ze dan niet merken dat je hen alle uitweg afgesneden hebt, zodat niemand bij het horen van de aanklacht razend wordt. Laat merken dat je van nature tot clementie geneigd bent.

OPROER BEHEERSEN

Laat nooit meerdere personen toe om met jou te onderhandelen, laat ze er een uit hun midden kiezen. Wijze mannen zoeken de oorzaak van het oproer. Als het vanwege woekerrentes is, breng dan zelf de zaken op orde zonder woeker. Loof een flinke premie uit voor wie onthult wie het oproer op touw zette, de organisatie van het oproer suggereerde, de daders steunde. Als het volk wild is, laat je het door brave personen tot de orde roepen. Doe een beroep op hun godvrezendheid en vroomheid, dat is het enige dat ze tot bedaren brengt. Verspreid geruchten waarin de onrustzaaiers ervan beschuldigd worden verborgen doeleinden ten eigen bate en een misdadig en bloeddorstig bewind na te streven en dat ze er niets goeds van te verwachten hebben.

COMPLIMENTEN AANHOREN EN GEVEN

Zorg dat ze niet in de richting van een vergelijking gaan, of te bijzonder willen zijn, ook al zijn ze waar. Want het zeldzame boezemt zelden vertrouwen in.

Als iemand je lof zingt in aanwezigheid van de baas, vraag je dan af of hij je niet in het geniep verdacht heeft gemaakt. Wanneer je uitbundig geprezen wordt, wees er dan op bedacht dat er een val voor je wordt uitgezet. Wanneer alles van je wordt geprezen, of je voor alles dank wordt betuigd en je boven iedereen gesteld wordt, vertrouw dan niets meer.

Schep niet op over alles waartoe je in staat bent, want zo laat je je door je tegenstander in de kaart kijken.

Als je jouw heldendaden publiek wilt maken in van die boekjes die lofzangen bevatten, doe dat dan in het soort boekje dat gemakkelijk door iedereen in grote hoeveelheden aangeschaft kan worden en bij de meest uiteenlopende mensesoorten in trek is. Daarom moet je bekend zijn met de schrijvers van dat soort boekjes, zodat ze jouw naam en heldendaden erin stoppen; want deze boekjes zullen je meer bekendheid bezorgen dan een dik boek dat niemand koopt of wil lezen.

GEMOEDSRUST BEWAREN

Stel voor jezelf geen tijdslimiet vast waarbinnen je iets af wilt hebben en prijs deze methode ook niet aan. Of je slaat een hoop onvoorziene tussenkomende dingen over, of je komt vast te zitten en raakt van je stuk.

Prent je in dat het onwaarschijnlijk is dat jouw mensen geen fouten maken en niets ze ontgaat. Schud klachten van jouw mensen over jou van je af. Een geheim wil je niet horen, of anders bewaar je het.

Ga niet borg staan voor anderen. Ga met mensen die als kletsgraag bekend staan alleen om met de geijkte formules, zoals Hoe gaat het enz.

Beloof ook nooit iemand een goed woordje voor hem te doen. Als het niet lukt, word je van je stuk gebracht.

Hou zelf geen toezicht op werklieden die iets voor jou uitvoeren.

Laat je onder geen enkele omstandigheid in met zeurende, klagende en halsstarrige vrouwen.

Als je gedwongen wordt naar plaatsen te gaan waar je niet heen wil, verzet je, doe jouw dingen, alsof ze voor andere werkzaamheden dienen.

AANTIJGINGEN VAN JE AFSCHUDDEN

Het menselijk ras is nergens zo vals als bij het ophemelen, bespotten, vleien en uitlachen. Verzamel schotschriften, lees ze zelf en zorg dat ze gelezen worden. Lach erom en breng zo de schrijver tot wanhoop.

Als er een schotschrift tegen jou uitkomt, laat je dan niet in het openbaar zien. Doe alsof je drukke werkzaamheden hebt. Maar als je eruit moet, lees je het thuis een paar keer en door erom te lachen leer je de juiste houding aan te nemen, stel je voor hoe je erom uitgelachen wordt, bedenk hoe je ertegen te weer te stellen en welke reactie het best met je aan te nemen houding overeenkomt.

Niet altijd doen of er niets aan de hand is als je iets vervelends overkomt, dat ze niet gaan denken dat er juist echt iets gebeurd is als je zo doet.

LEREN GEWIEKST TE ZIJN

Wanneer je iemand met zijn verdriet moet troosten, put dan niet uit de gemeenplaatsen van redenaars om hem niet bij die gelegenheid te kwetsen.

Als iemand wordt beroddeld waar je bij staat, wees dan uiterst voorzichtig en zeg niets ten voor- of ten nadele van de betroffene persoon want op beide manieren maak je je gehaat.

Spreek altijd goed van je meerderen, hoe slecht ze je ook behandelen en sta niet toe dat anderen dat niet doen, ook niet door te doen alsof je het niet hoort, hoe je er ook van geniet.

Als ze tegenover jou iemand beschuldigen, kan je de waarheid te weten komen. Laat ze uitspreken en maak aantekeningen. Stel ze op schrift en zeg dat je dat doet om ze in aanwezigheid van de beschuldigde voor te lezen. Zet ze tegenover elkaar en je zult de waarheid kennen.

VERDENKINGEN UIT DE WEG RUIJEN

Zie de hoofdstukken: *Verplichtingen scheppen, Geen aanstoot geven, Voorzichtig te werk gaan*. Als je critici ervan verdenkt je bij de baas te hebben zwartgemaakt, voeg dan aan een brief aan dezelfde loftuigen toe en zorg dat hij terecht komt bij degenen die je verdenken. Als je ze aan het schrikken wil maken, zorg dan ze invoegingen in het geschrevene kunnen begrijpen; ze zullen aan allerlei trucs denken, die met behulp van water of vuur gelezen moeten worden. Of schrijf alleen de eerste en laatste lettergreep van elke regel. En laat iedereen weten dat je niet wilt dat hij in handen van de baas terecht komt, dat je geen vleier wilt lijken.

SLECHTE KRACHTEN WEGWERKEN, ONTSLAAN

Als je iemand uit zijn ambt wilt ontzetten, moet je hem eerst enige tijd het nodige geld onthouden, zodat hij genoeg schulden heeft gemaakt om als boete te dienen en vervolgens uit zijn ambt verwijderen. Zorg dat hij niet zoveel schulden heeft dat zijn schuldeisers het komen opvragen. Zo heb je hem indirect met een geldboete gestraft.

Als iemand de gunst van de baas bemachtigd heeft, geef hem dan een som geld in bewaring, of iets dat zijn baas achter slot en grendel houdt of dat zijn echtgenote het meest ter harte gaat. Laat dat 's nachts stelen (plan dit als grap) en waarschuw tegelijkertijd de baas dat er iets tegen hem op touw wordt gezet en dat zijn rechterhand niet te vertrouwen is. Een en ander goed te beramen.

Als het risico bestaat dat een benadeelde partij oproer gaat stoken, of je een legeraanvoerder wilt ontslaan, zorg er dan eerst voor dat hij onverwacht in de boeien wordt geslagen. Geef hem in het geheim iets anders dat hij graag wil hebben, maar op zo'n manier dat het niet naar buiten komt. Tenslotte draag je het bevel over die streek over. Betaal het leger uit jouw zak, dat de ontslagen aanvoerder niet gemist gaat worden.

Als iemand, bijvoorbeeld aan tafel, te rumoerig discussieert en hardnekkig een waanidee blijft verdedigen, laat dan papier komen waarop hij zijn mening neer kan schrijven en ondertekenen en laat hem de dag erop de zaak opnieuw aanspannen.

Ook wanneer je merkt dat een opsnijder jouw functie ambieert, waarvoor hij de competentie mist. Of als je een krijgsheer bent, want in die branche denken ze allemaal dat ze het beter kunnen.

Maak je vijand dol, maak hem het leven zo moeilijk mogelijk, maar zorg voor uitstekende verbinding met het hoofdkwartier voor jezelf. Doe alsof je door een ander front wordt afgeleid en vraag of hij je plaats in wil nemen, maar wijs hem geen actie, geen terrein, geen vijand toe. Zo komt hij in de problemen. Haast je niet hem te hulp te komen, totdat hijzelf het verschil tussen hem en jou erkent.

Als het je van pas komt op zachte wijze de ondergang van bepaalde jongens te veroorzaken, haal hen er dan toe over hun talenten op een vrouwelijke manier te ontwikkelen en zichzelf te ondergraven met musiceren, schilderen en beeldhouwen; geef de commandant adjudanten die geen enkele opdracht serieus nemen en voor alles te koop zijn en hun jongenswellust niet weten te beheersen. Hetzelfde geldt voor anderen, raad ze zo hopeloze en slappe ondergeschikten aan dat ze alleen maar in de weg lopen. Stuur jagers af op luie jagers. Laat de brieven van zijn vriend door een onbekende beantwoorden en zorg dat ze door een slonzige bezorger verloren raken, zodat ze door meerdere mensen gelezen worden. Draag hem een hoop dingen tegelijk op zodat zijn zaken in de knoei raken. Laat hem veel aanvragen en verzoeken indienen, zodat hij niets bereikt. Dieren waaraan hij plezier beleeft bezorg je een onnatuurlijke dood; geef ze gele peper om ze dol te maken. Bied hemzelf een geweldige beloning aan om bijvoorbeeld met een leeuw te vechten; je zult zien dat hij voor iets echt gevaarlijks te strikken is.

REIZEN

Laat niemand weten hoeveel geld je op zak hebt, maar mopper voortdurend over je krappe beurs. Als iemand je vraagt waar je vandaan komt, zonder dat hem dat aangaat, hou hem dan zo lang mogelijk aan het lijntje, vertrouw niemand toe waar je heen gaat, vraag altijd meerdere mensen de weg - en aan verschillende mensen een verschillende weg.

Blijf uit de buurt van opstootjes, want ze maken vaak ruzies om je uit te schudden, zodra je erin terecht bent gekomen en je de kleren van het lijf te trekken. Laat merken dat je geen enkele behoefte aan grappen hebt.

Pas er ook voor om types te geloven die pur-sang aristocraten lijken als je niet beter wist; want vaak zijn het verstokte dieven.

Ga je bed niet in voordat je het met een lamp aan alle kanten gecontroleerd hebt; hetzelfde met eten. Laat het personeel van je gastheer niet om je heen draaien, dat ze naast de welkomstbetuigingen niet ook je koffers doorzoeken.

Breng altijd een boek met je mee om de tijd door te komen; zorg dat al je reisgenoten er zijn en dat ze je vooruit reizen en niet achter je aan komen. Op glibberige bergpaden komen ijzeren werktuigen van pas en moet je op je tenen lopen.

Wees zuinig met je woorden, dat je niet al babbelend je geld of je leven vergooit. De bergen kom je veiliger door met ossen dan met paarden.

GEEN WAARDELOZE DINGEN WILLEN

Wanneer het gaat om een serieuze zaak en van groot gewicht, laat dan het podium aan anderen, applaus, publiciteit e.d. Als bijvoorbeeld de vijand de stad wil overdragen en zeer redelijke voorwaarden aanvaardt, wanneer dit niet vanwege een nederlaag maar uit menslievendheid gebeurt, laat hem dan rustig met vlag en wimpel vertrekken. Laat hem alle vertoon of wat hij voor de schijn kan meenemen, als hij maar voor het vallen van de avond het terrein opgeeft, de gevangenen overlevert en het goud en de versterkingen achterlaat. Hetzelfde geldt voor zaken die door hun bewerkelijkheid, gevarieerdheid of bonte kleuren opvallen, laat anderen die als beloning krijgen, jij niet. Hoe ze ook aandringen, je laat je door geen enkele belofte overhalen tot iets wat je op dit moment schade oplevert, ook al lijkt het of je er later plezier van kunt hebben; het zijn woorden en niets meer en daar mag je niets van laten afhangen; ze worden meteen vergeten, de schade hou je.

Laat anderen gerust in het nieuws komen en de eer opstrijken, blij jij uit op onwrikbare macht.

Als je met een eretitel bedacht wordt, zorg dan dat ook je meest gevreesde rivaal gelauwerd wordt, dat hij geen moeilijkheden gaat maken. Maar laat hem de eer van de titel, niet de vruchten.

KRITISEREN EN CORRIGEREN

Het loont om in geschiedenisboeken aan te geven wat de groten fout hebben gedaan, zodat opvolgers niet de weg inslaan waar voorgangers verdwaald raakten.

Het meest geschikte ogenblik is als je ondergeschikte alleen complimenten verwacht en blij naar je toe komt. Dan moet je hem het verwijt maken. Dit is een eerlijke manier van berispen.

Prijs ook heel kleine dingen, daar wordt hij zorgvuldiger van. Een heel goede methode is hem via een vriend in vertrouwen en onder vier ogen te onderhouden.

Als iemand in ongeoorloofde liefdesverhoudingen verwickeld is en je wilt hem daar vrij van, bedelf hem dan onder de chaotische opdrachten. Huur personen om elk van zijn woorden en daden aan jou over te brengen en valse getuigenissen af te leggen. Keur alles wat hij doet af. Kijk in de eerste plaats met wie hij omgaat en isoleer ze naar zijn voorbeeld, mannen bij mannen, vrouwen bij vrouwen, vermenging van seksen is schadelijk. Geef hem medewerkers die geen tegengestelde deugden, maar tegengestelde ondeugden hebben: de een wild, de ander saai, sommigen uitbundig, anderen teruggetrokken.

GEVOELENS VEINZEN

Hou je mening voor je; hoe lang waandenkbeelden ook in de mode blijven, tenslotte stuiten ze op weerstand. Jij kunt je in de tussentijd het beste door serieuze zaken laten afleiden, zodat je de gevoelens die je moet verbergen vergeet. Niemand moet, hoe er ook over je gespeculeerd wordt, weten waar je kwaad om wordt of blij mee bent.

LENINGEN GEVEN

Geef jouw man die de zaken overhandigt opdracht dat hij een promesse laat tekenen waarin alles omschreven wordt, op een manier dat het lijkt alsof hij buiten jouw medeweten zijn eigen zaak behartigt. Als het je niet lukt je ervan af te maken, moet je doen alsof jij schulden hebt. Of je vraagt tegelijk van de ander een gelijkwaardige zaak te leen. Je doet alsof je nooddruftig bent of niet genoeg geld hebt maar dat je toch tegemoet wilt komen aan wat je vriend vraagt, zelfs zonder rente, als hij tenminste een pand kan geven. Of, als hij zaken heeft die onder toezicht verdeeld moeten worden, het bedrag te dekken door een en ander bij jou te deponeren.

DE WAARHEID ACHTERHALEN

Om het echte oordeel over jouw producten te weten te komen, laat je iemand jouw presentatie uitspreken als de zijne, of je legt zelf je project uit en laat het aan het oordeel van een onbetrokken persoon voorleggen. Een oordeel is één ding, vriendschap is een ander. Zorg dat je echt geprezen wordt, niet uit dienstvaardigheid, zodat je door de complimenten misleid wordt. Dat is echte vriendschap. Geen respons geven, intussen je terdege van de affaire op de hoogte houden, je instemming betuigen, dat is niet zo behulpzaam.

Aan het hof [is het beter] met valse argumenten in te stemmen dan met een waar woord aanstoot te geven. Niets in de stad is zo zeldzaam en gevaarlijk als een simpele waarheid die ongemerkt de paleizen binnendringt.

BESCHULDIGEN

Wees de laatste om een beschuldiging uit te spreken en span geen rechtszaak aan tegen iemand van wie je weet dat hij meer in de gunst staat bij de rechter dan jij, tenzij je deze vooraf voor jouw zaak kan interesseren.

Als je een aanklacht hebt lopen of er een tegen jou is aangespannen, moet je, ook al is het een uitgemaakte zaak, te werk gaan alsof het 't ergste is dat je kon overkomen en de rechters aanklappen en van de nodige donaties voorzien. Zoek bemiddelaars om met je tegenstander of de door jou beschuldigde van gedachten te wisselen, om precies en in alle rust uit te vinden wat hun mogelijke tegenwerpingen zijn, hoe te reageren. Maar zorg dat er absoluut niets van naar buiten komt. Laat je er nooit toe overhalen om jouw rechten of voorrechten te laten inzien, want daarmee geef je ze iets in handen waar ze attent op zijn en wat ze kunnen analyseren. Kom te weten wat voor type je aanklager is, opvliëgend of traag, dat je hem kunt bewerken. Als hij opvliëgend is, kies dan het moment dat hij uitbarst; als hij traag is, moet je ongehaast te werk gaan. Zorg dat de schuldige niet op wat voor wijze dan ook merkt dat hij aangeklaagd wordt en waarom, maar dat de aanklacht hem overvalt - dat brengt zelfs de meest gehaaide pleitbezorgers in verwarring. Delegeer ook mensen als getuigen voor jouw zaak; het maakt niet uit of het boeven of bruten zijn, zolang ze de rechter maar vertederen. Hen haal je erbij door ze te laten zien dat hun zaak in gevaar is, dat ze begrijpen dat ze niet op de valreep rustig kunnen toezien. Je betoogt dat al die aanklachten niet uit een juridisch geschil voortkomen, maar doordrongen zijn van vriendjespolitiek en verborgen bedoelingen. Strooi er nog wat ergere dingen doorheen die lijken op de fouten die de rechter zelf heeft en die hij, omdat ze waar zijn, ook van

de beschuldigde zal geloven. Zo laat je de rechter begrijpen dat zijn gemoedsrust en goede naam van de afloop van de zaak afhangt. In bijzijn van de rechter ben je een en al medeleven met de beklaagde, je wordt alleen door het algemeen belang geleid, je geeft het lot de schuld, dat je door de wet gedwongen wordt een vriend te beschuldigen.

AANGEKLAAGD WORDEN

Je moet je gedekt houden als je hoort dat iemand je aangeklaagd heeft. Probeer niet meteen op een of andere manier recht te zetten dat je aangeklaagd bent, laat de aangever niet merken dat je je al aan het indekken was, maar horen dat zijn aanklacht bereidwillig in ontvangst is genomen uit handen van degene die hem heeft overgebracht; zeg bij gelegenheid dat je aanklager zowel een vijand als een aangever is en dat hij zijn mensen uitzoekt zoals verraders gewoonlijk worden uitgezocht, uit mensen waarvan niemand houdt enz. En het bewijs dat gewoonlijk wordt aangevoerd is dat hij anderen altijd met woede afschildert. Ze hebben nog minder beoordelingsvermogen dan gemeenschapszin. Ze worden geen kameraden, maar scherp-slijpers gevonden. Als ze worden getolereerd, omdat ze van pas komen, keren de mensen zich toch op den duur van deze types af. Om je te redden uit een vervelende aangelegenheid uit het verleden waarbij het om serieuze sommen gaat: ga praten met degene die je aangegeven heeft, vraag wat je bij zo'n aanklacht moet doen, vraag het alsof het je beste vriend is. Als iemand, om een ander tegen jou in te nemen, het ergste over jou heeft verteld, spreek dan niets dan goeds over die andere met wie je te maken zult hebben. Presenteer aan het begin van het proces de aanklager als een onnozele hals, debiteer een aardigheid die het hof aanspreekt, zoals dat de aanklager ooit door de rechters uit de militaire dienst is ontslagen. Als je een groot aantal zaken moet tegenspreken, verlies je geloofwaardigheid dan niet door alles te ontkennen, geef een paar dingen toe, ook al zijn ze niet waar, zodat het niet lijkt of je onaantastbaar en onvatbaar voor fouten bent. Het is vaak beter, ook als jij aan je baas schrijft dat je aangeklaagd bent, dat als hij het niet eist, jij je hart niet uitstort. Als je emotioneel wordt, raak je verstrikt. Begin dus met dit zoveel mogelijk te vermijden of doe het tegenovergestelde.

BUITENPOSTEN BEZOEKEN

In de eerste plaats, laat je dagboeken ongeschreven, maar als er iets het vermelden waard is, ten goede of ten kwade, schrijf het dan op in een niet algemeen bekende taal, dat geen dorpsmeisje het leest en aanstoot neemt.

Ten tweede, bezoek zowel openbare gelegenheden als privéplekken en alles wat heilig en profaan is, de kerken van binnen, grafschriften, goddeloosheden, graven van beroemdheden, graftekens, orgels, zuilen, preekstoelen enz. Burchten, bergen, wouden, valleien, rivieren en hun omgeving, watermassa's, tuinen, waar hun namen vandaan komen.

Ten derde waar de wind vandaan komt, dat een Romeinse vreemdeling beter niet geprezen kan worden, beter een Bolognees of Paduaan, een verschil van dag en nacht.

Ten vierde kijk waar de steden zijn, kijk welke plaats het in de wereld inneemt, mijnen met bijzondere metalen, geneeskrachtige bronnen, schepen, feesten, torens, klokken enz. Bekijk deze zaken zorgvuldig. Torens zoals in Duitsland, de drie nobelste van alle in Wenen, Straatsburg en Landsberg. Stadswapens, waar ze vandaan komen, waterwerken, wonderen, doorstane belegeringen.

In de vijfde plaats, de plechtigheden van de academie bij het verlenen van titels.

In de zesde plaats, producten en ontwerpers, arsenalen en de hierin aanwezige machinerie, marmeren beelden, paleizen, eetgewoonten, wat er op het land verbouwd kan worden.

In de zevende plaats de regeringsvorm, de macht van de bisschop, hoe ze 't huwelijk vieren, de volksfeesten, handel, liefdadigheid, godsdienst, wetenschap, vraag hun experts om details. Maar het meest moet je letten op dingen die nuttig voor je zijn, waar houdt dat volk zich het meest mee bezig, op welke manier kunnen we van ze winnen. Hoe op verschillende plaatsen naam en titel worden aangegeven, manier van spreken, conserveren van gewassen, tuinbouw, grotten, mijnbouw.

Ga ondergrondse ruimtes waarin je makkelijk kunt verdwalen niet binnen zonder een welgevulde tondeldoos. Leg op verschillende plaatsen kaarsen neer. Als je er alleen binnengaat, volg dan Ariadne's advies en gebruik een lange draad om je weer naar de uitgang te brengen.

De lucht in holen en grotten is vaak giftig, zorg dat je vlugzout en zalf bij je hebt en ga alleen goed uitgerust naar binnen.

Je moet vooral op de juridische en militaire organisatie letten. Kijk naar hoe het volk over de autoriteiten denkt, of de bestuurders deugen, waar invloedrijke kringen in de provincie vrede mee hebben en waar de zwakke plekken zitten. Hoe is hun bouwkunde, wat voor versterkingen en verdedigingswerken hebben ze, wat zijn de

sterke punten van het leger en waarom, welke toegangen staan open voor aspirant-invallers. Tenslotte of niet meer enthousiasme voor grootse en waaghalzerige plannen bestaat, dan er mannen zijn om die uit te voeren.

Prijs het volk waar je te gast bent, bekritiseer hun rivalen. Want iedereen heeft een broertje dood aan kritiek op de zwakke kanten van zijn stam, net zoals mensen een blinde vertedering voor de manieren van hun vader hebben. En ze zullen blij zijn als ze niet hoeven te praten over het bloed waarmee hun volk mogelijk bevlekt is. Daarentegen doe je ze een groot plezier met minachting voor hun rivaal.

SPECULATIEVE BOEKEN LEZEN

Wat wordt er beweerd, wat leert het je, wat beweren de afzonderlijke hoofdstukken en hoe zijn ze georganiseerd, wat kan eruit afgeleid worden, hoe wordt een en ander bewezen, welke argumenten kunnen tot een logische vorm worden teruggebracht. Om een antwoord te bedenken, is de maior sterk genoeg, hoe de minor te bevestigen, welke instanties naar voren te brengen, bevestigen of falsifiëren ze de stelling. Wat tegen te werpen, hoe de theorie en onderscheiden hoofdstukken uit te leggen. Hoe een tegengestelde mening eruit ziet, op hoeveel punten hij tegengesproken wordt, in welke mate een enkele uitspraak overtuigend is, op welke basis. Of dezelfde tegenwerpingen die je bijeenbrengt misschien ook op een andere wijze kunnen worden opgelost of naar voren gebracht, of op enigerlei wijze het probleem duidelijker gesteld kan worden en in welke formulering. En waar hij de conclusie niet direct concreet toepast, op de manier van natuurkundige wetten die oorzaken geven voor vuur, planten en engelen en die van theologische wetten, bijv. die over algemene sacramenten als toegepast op de overige sacramenten.

Wees niet tevreden het eenmaal doorgelezen te hebben, maar lees het verscheidene malen; vaak dringt met enige moeite tot het verstand door wat je eerst ondanks alle inspanning niet begreep. En als iemand je wat uit wil leggen, lees het dan eerst zelf, zodat je voldoende argumenten voor afzonderlijke punten bij de hand hebt, na, zoals de logici het noemen, de bewering doorgerekend te hebben, wat er voor en wat er tegen spreekt.

Als je een perfectionist bent, voeg dan de lezing van wat goede schrijvers aan je ervaring toe. Theorie is betrouwbaarder dan de praktijk en boeken laten in beperkt tijdsbestek zien wat de ervaring van vele jaren nauwelijks kan leren.

AXIOMA'S

1. Ga met elke vriend om alsof hij in de toekomst je vijand kan zijn.
2. Het is gevaarlijk als er een in de gemeenschap te machtig wordt.
3. Wanneer je ergens om geeft, laat het dan aan niemand merken voordat het in je bezit is.
4. Ken veel kwaad, zodat je het kan voorkomen.
5. Over wat je in rust en vrede voor elkaar kunt krijgen, moet je geen ruzie of oorlog maken.
6. Het is beter lichte schade te accepteren, dan uit hoop op grote winst de zaak van een ander te dienen.
7. Als je te scherp bent, kan je uitglijden.
8. Beter middelmatig dan opvallend.
9. Weet alles, stel niets ten toon, ga met iedereen soepel, maar met niemand uitbundig of te openhartig om.
10. Tussen strijdende partijen is het midden de juiste plaats.
11. Wees voor iedereen een beetje op je hoede en geloof niet dat ze jou liever hebben dan anderen.
12. De richting die de meerderheid volgt moet je, als het de jouwe niet is, niet verketteren.
13. Als je gevoel je ergens van weghoudt, wees dan voorzichtig.
14. Stel je te weer tegen cadeaus en feestmaaltijden.
15. Geef een geheim moeilijker vrij dan je keel aan een gevangen vijand.

SAMENVATTING

Houd deze vijf uitgangspunten voor ogen.

1. DOE ALSOF.
2. DOE OF ER NIETS AAN DE HAND IS.
3. GELOOF NIETS.
4. WEES ALTIJD POSITIEF.
5. LET OP WAT JE DOET.

DOE ALSOF, DOE OF ER NIETS AAN DE HAND IS. Toon je een vriend van iedereen, praat met wie je verafschuwt, zodat je ook leert voorzichtig te zijn. Onderdruk op elke mogelijke wijze je woede. Één woedeaanval bezorgt je een slechtere naam dan een hoop goede eigenschappen je populariteit bevordert. Je moet altijd het makkelijkste alternatief kiezen, zodat je je baas makkelijker kunt gehoorzamen. Teveel betekent steeds meer ongemak. Wanneer zich zwaar werk aandient, kies dan uit twee taken de makkelijkste. Zorg er altijd voor op dat niemand weet wat je ervan denkt, wat je weet, wat je wilt, wat je aan het hart gaat, waar je bang voor bent. Het heeft geen zin je deugden al te zeer verborgen te houden, noch om je te beklagen over langdurige preken, als je niet als goddeloos gezien wilt worden. Ook al lukt het je iets op harde wijze gedaan te krijgen, maak er geen gewoonte van.

GELOOF NIEMAND. Wanneer ze je lof zingen, hou je dan voor dat ze je uitlachen. Geen geheimen prijs, want vaak word je erom veracht. Bejubel of belaster jij niemand. Ze liggen op de loer om je ergens op te betrappen. Wees nooit te vrij, want je zult erop beoordeeld worden. Als iemand je belastert en treitert, denk dan maar dat het je goede inborst bewijst. Ze doen allemaal alsof en het zijn je vrienden niet.

WEES ALTIJD POSITIEF. Spreek over iedereen goed, of in elk geval geen kwaad, anders komt een derde het te weten en brengt het in verergerde vorm aan de betreffende persoon over. Praat altijd positief over je meerderen, dat dient de vrede. Je hebt hun goede wil nodig. En prijs ook het eten en de jas die ze je geven.

LET OP WAT JE DOET. Op wat je zegt. Kan dit niet wat aardiger worden gezegd, zo ja, speel dan op veilig. Misschien kijkt of luistert er iemand die jij niet ziet.